

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО
ОДДЕЛЕНИЕ ЗА ОЦЕНУВАЊЕ

ПИРАС 2001

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ИЗВЕШТАЈ
ЗА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ
ОД ЧЕТВРТО ОДДЕЛЕНИЕ
ВО ЧИТАЊЕ СО РАЗБИРАЊЕ

Бојана НАЦЕВА
Горица МИЦКОВСКА

ПИРАС 2001
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

**ИЗВЕШТАЈ
ЗА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ
ОД ЧЕТВРТО ОДДЕЛЕНИЕ
ВО ЧИТАЊЕ СО РАЗБИРАЊЕ**

Скопје, 2003 година

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО
ОДДЕЛЕНИЕ ЗА ОЦЕНУВАЊЕ

ПИРЛС 2001

**ИЗВЕШТАЈ ЗА ПОСТИГАЊАТА
НА УЧЕНИЦИТЕ ОД ЧЕТВРТО ОДДЕЛЕНИЕ
ВО ЧИТАЊЕ СО РАЗБИРАЊЕ**

Автори:

Бојана НАЦЕВА
М-р Горица МИЦКОВСКА

Соработници:

Тања АНДОНОВА - МИТРЕВСКА
Лирија РЕЦЕПИ
Бети ЛАМЕВА
Даниела ЈОРДАНОВА

CIP – Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

373.312.61:372.416.2 (497.7) (047.31)

НАЦЕВА, Бојана
ПИРЛС 2001: Извештај за постигањата на учениците од четврто одделение во читање со разбирање / автори Бојана Нацева, Горица Мицковска; [соработници Тања Андонова–Митревска... и др.]. – Скопје: Биро за развој на образованието, 2003. – 100 стр.; 29 см

Библиографија: стр. 97

ISBN 9989-939-24-1

1. Мицковска, Горица

а) Читање со разбирање – Ученички успех – Основно образование – Македонија
– Извештаи

1

ВОБЕД

Оспособеноста за читање со разбирање¹ може да се смета како една од најважните способности што учениците ја стекнуват во почетните години од своето школување. Оваа способност обезбедува основа за нивното понатамошно учење и напредок, читање за лично задоволство и им помага на учениците поуспешно да се вклучат во нивната непосредна околина и пошироко во општеството.

Заради фактот што оспособеноста за читање е од големо значење за развојот на секое дете, и е основа за понатамошно самостојно учење, ИЕА – Меѓународна асоцијација за вреднување на образовните постигања, ја организираше студијата ПИРЛС² (Прогрес во меѓународната студија за оспособеност за читање), за мерење на постигањата на учениците во читање со разбирање. Во студијата, во која се вклучени 35 земји од светот, се прибираа и податоци за факторите кои се поврзани со стекнувањето на способноста за читање, .

1

КОЈ ГО СПРОВЕДУВАШЕ ПИРЛС

Меѓународната асоцијација за вреднување на образовните постигањата ја раководеше организацијата и реализацијата на оваа студија. ИЕА е самостојно меѓународно здружение на национални истражувачки институции, односно државни истражувачки агенции во полето на образованието. Бирото за развој на образованието е член на ИЕА. Една од најбитните активности на ИЕА е организирање и спроведување на големи компаративни студии за постигањата во образованието кои овозможуваат подлабоко разбирање на ефектите од образовната политика и практика во различни образовни системи.

¹ Способност да се разберат и употребуваат различни форми на пишан материјал што општеството го бара или/и индивидуите го сметаат за важен.

² PIRLS - Progress in International Reading Literacy Study.

Стручната работа и менаџмент на студијата ја води Меѓународниот студиски центар (ISC) во Бостон Колеџ. ИСЦ меѓу другото е задолжен за работа со државите учеснички во градењето консензус за сите аспекти на студијата, а посебно за нејзината имплементација согласно меѓународните стандарди. ИСЦ работи заедно со ИЕА Секретаријатот во Холандија, ИЕА Центарот за обработка на податоци во Германија, Центарот за статистика во Канада, Националната фондација за истражување во образованието во Англија и Велс (NFER) и Сервисот за тестирања во образованието (ETS) од САД.

Учеството на Република Македонија во ПИРЛС е по препорака и со финансиска поддршка од Светската банка и Холандската влада. Носители на оваа студија во нашата земја се Министерството за образование и наука и Бирото за развој на образованието – Одделение за оценување.

2

ПРИМЕРОК

ПИРЛС се реализираше во две фази: пробно тестирање, што беше изведено во 2000 год., со кое се провери како функционираат инструментите и процедурите во државите вклучени во студијата и главно тестирање со кое се прибраа податоците, а се изведе во 2001 година.

Популација за оваа студија беа сите ученици од IV одделение од основните училишта во Република Македонија во кои наставата се изведува на македонски и албански наставен јазик.

Во примерокот влегоа 150³ основни училишта со по 1 паралелка од IV одделение или околу 3800 ученици.

Изборот на училиштата го изврши Статистика – Канада по методологијата на случаен избор, а изборот на паралелките го направи Националниот координатор исто така по пат на случаен избор, користејќи специјализирана компјутерска програма за оваа намена.

3

КОЛКАВА Е МОЖНОСТА ЗА СПОРЕДУВАЊЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Постапките што се користени во студијата овозможуваат споредување на постигнатите резултати меѓу државите. За да се обезбеди компарирање на резултатите, преземени се строги постап-

³ Поради воените дејствија во 2001 година, 5 училишта (од Тетовскиот и Кумановскиот регион) не зедоа учество во студијата.

ки при процесот на преведување и верификацијата на преводот, процесот на тестирање и процесот на бодирање на ученичките одговори. Беше воспоставен систем на меѓународен и национален мониторинг на спроведувањето на студијата со обучени набљудувачи, кои доставуваа извештаи до меѓународниот студиски центар. Изборот на примерок беше вршен врз основа на стандарди и постапки, дизајнирани така да овозможуваат споредувања на резултатите од учениците и другите прибрани податоци. Дури и во почетната фаза на анализирање, податоците од секоја држава беа подложени на проверка за нивната веродостојност и конзистентност.

4

ШТО НИ ОВОЗМОЖИ ВКЛУЧУВАЊЕТО ВО ОВАА СТУДИЈА

Главна цел на ИЕА студиите, а тоа значи и на ПИРЛС, е креаторите на образовната политика и практичарите да се обезбедат со валидни информации и индикатори за нивниот национален образовен систем во интернационални перспективи. Но, исто така, индикаторите за испитуваните наставни предмети и области треба да бидат основа за понатамошни анализи со кои ќе се објаснат причините за постигањата на учениците.

Вклучувањето во оваа студија за Р. Македонија е многу значајно пред сè поради следниве причини:

- Добиени се валидни податоци за оспособеноста за читање на учениците од IV одделение;
- Добиени се валидни податоци за навиките и ставовите на учениците кон читањето;
- Добиени се сознанија за социо-економските и образовните факторите кои се поврзани со процесот на оспособување на учениците за читање и стекнувањето на читачки навики;
- Добиени се драгоцен податоци за тоа како се изведува наставата по читање во другите земји, а особено драгоцен за нас се информациите за тоа како се изведува овој процес во земјите кои постигнаа добри резултати на ова тестирање;
- Стекнато е искуство за организација и изведување на ваков вид истражувања според интернационални стандарди.

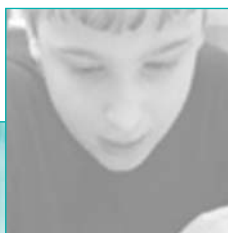

2

**КОНЦЕПТУАЛНА
РАМКА
НА СТУДИЈАТА**

Способноста за читање е клучна способност за интелектуалниот растеж на секој поединец, како и претпоставка за

доживотно образование и професионален напредок. Компетентните граѓани се есенцијални за националниот социјално–економски развој. Затоа од витален интерес за секоја земја е креаторите на образовната политика и истражувачите во полето на образованието да знаат колку учениците се оспособени за читање и како нивните постигања континуирано да се подобруваат.

Токму заради оваа ИЕА дизајнираше студија која ќе им овозможува на земјите учеснички да добиваат интернационално споредливи податоци за постигањата на нивните ученици во читањето со разбирање на крајот од првиот циклус од основното образование. ПИРЛС е прва од серијата на тренд студии кои ќе се спроведуваат на секои 5 години и е дизајнирана така да може да се следи прогресот во оспособеноста за читање на интернационално ниво во иднина.

Целта на студијата ПИРЛС беше да се приберат податоци за способноста на учениците на 9–10 годишна возраст за разбирање на пишани материјали и за искуството што го имаат стекнато во процесот на оспособување во рамките на училиштето и нивното семејство.

1

ШТО Е СПОСОБНОСТ ЗА ЧИТАЊЕ СО РАЗБИРАЊЕ

Во оваа студија способноста за читање со разбирање се дефинира како:

Способност да се разберат и употребуваат различни форми на пишан материјал што општеството го бара или/и индивидуите го сметаат за важен. Младите читатели можат да констру-

ираат мислење од различни видови на текстови. Тие читаат заради учење, активно вклучување во средината на читатели и лично задоволство.

Способноста за читање е вака дефинирана врз основа на повеќе теории кои го објаснуваат процесот на читање како конструктивистички и интерактивен процес. Знаењето од прочитаното се конструира во интерактивен процес меѓу читателот и содржината на текстот како резултат на определено читачко искуство. Во процесот на читање, читателот користи репертоар од вештини, когнитивни и метакогнитивни стратегии за читање, како и претходни знаења. Секоја ситуација, во која треба нешто да се прочита, бара ангажман и мотивација, како и употреба на соодветни стратегии за читање.

2

ПОДРАЧЈАТА НА ОЦЕНУВАЊЕ И МЕРЕЊЕ

ПИРАС студијата е фокусирана на три аспекти поврзани со читањето:

- процесот на разбирање;
- целите заради кои учениците читаат;
- навиките и ставовите за читањето.

Во следната табела е дадена застапеноста на целите на читањето и процесите на разбирањето во ПИРАС тестовите.

Цели на читањето	
■ барање и користење на информации	50%
■ литературно искуство	50%
Процеси на разбирањето	
■ воочување и извлекување на експлицитно дадени информации	20%
■ извлекување на директни заклучоци	40%
■ интерпретирање и интегрирање на идеи и информации	25%
■ вреднување на содржината, стилот и текстуалните елементи	15 %

ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПРИБИРАЊЕ ПОДАТОЦИ

Процесите на разбирањето и целите на читањето се вреднуваа со помош на тестови, а податоците за навиките и ставовите на учениците кон читањето се прибраа со помош на прашалници.

■ ТЕСТОВИ

Во оваа студија се користеа 10 тестови од кои еден во форма на детско списание. Тестовите беа поделени на два дела и се решаваа во две тестирачки сесии со пауза меѓу сесиите. Секој тест содржеше информативен и литературен текст и тест задачи од типот на повеќечлен избор, кратки одговори и од отворен тип. Сите тест задачи се дефинирани со интернационален консензус и се одобрени од државите учесници во студијата.

■ ПРАШАЛНИЦИ

Анкетирањето се вршеше со 4 различни прашалници и тоа:

- прашалник за ученици;
- прашалник за одделенскиот наставник;
- прашалник за директорот на училиштето;
- прашалник за родителите на учениците.

Прашалниците за учениците беа наменети за идентификување на нивните навики и ставови за читањето, како и за утврдување на поврзаноста меѓу социо-економските фактори и постигањата на учениците.

Прашалниците за наставниците и училиштето се дизајнирани така да може да се приберат информации за начинот на поучување на учениците, методите, формите и наставните средства кои на наставниците им се на располагање во училиштата, како и за формите на перманентното стручно усовршување на наставниците кои ги преземаат училиштето и специјализираните институции.

Со прашалниците, кои беа наменети за родителите, се прибраа информации за тоа колку и како родителите ги поттикнуваат своите деца за активности поврзани со читањето, колку домашната средина е стимулативна за создавање позитивни навики и ставови за читањето и какви се квалитетот и обемот на комуникацијата меѓу училиштето и родителите.

3

**ПОСТИГАЊА
НА УЧЕНИЦИТЕ
ВО ЧИТАЊЕ
СО РАЗБИРАЊЕ**

1

НАЧИН НА ПРИКАЖУВАЊЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Резултатите за постигањата на учениците од земјите учеснички во оваа студија, во извештајов се прикажани на следниве начини:

- на скала на постигања на која се дадени сумарните резултати на земјите учеснички во читање со разбирање⁴;
- на скала на која е прикажана релативната разлика меѓу просечните постигања на учениците според целите на читањето⁵;
- табели со просечни резултати на учениците според скалите на постигања и нивоата на значајност на разликите меѓу резултатите на учениците од Р. Македонија и резултатите на учениците од другите држави;
- табели со процент на учениците што ги постигнале нивоата дефинирани во ПИРЛС врз основа на емпириски показатели;
- табели со постигања на различни групи ученици на меѓународно ниво и во Р. Македонија.

⁴ ПИРЛС кориси теорија на одговор на испитна задача да ги сумира резултатите од постигањата на скала со аритметичка средина 500 и стандардна девијација 100. Користејќи поврзан некомплетен дизајн на тестови, просечниот резултат на ученикот се скалира на тој начин што се пресметуваат разликите во тежината на различните субсетови од испитните задачи.

⁵ Според ПИРЛС дефиницијата, учениците читаат заради две цели: барање и користење на информации и заради литературно искуство.

ОПШТИ СОГЛЕДУВАЊА

Скалата и табелата 3.1 покажуваат каква е дистрибуцијата на постигањата на учениците од сите земји кои учествуваа во студијата. Резултатите на земјите учеснички се прикажани во опаѓачки редослед според просечниот резултат. Покрај тоа, дадени се показателите за нивото на значајност на разликите помеѓу просечниот резултат на секоја земја и интернационалната аритметичка средина. За ради споредливост на резултатите, дадени се и годините на формалното школување на учениците за секоја земја, како и нивната просечна возраст во времето кога тестирањето е спроведувано.

На графиконот, постигањата на секоја земја се прикажани преку следниве перцентилни точки⁶:

- P5** – ученици со многу ниски постигања;
- P25** – ученици со ниски постигања;
- P50** – просечни ученици;
- P75** – ученици со високи постигања;
- P95** – ученици со многу високи постигања.

Од презентацијата на резултатите може да се воочи дека просечниот резултат на учениците од Република Македонија е 442 и дека разликата меѓу просечниот резултат на постигањата на учениците од Република Македонија и интернационалниот просечен резултат по ученик е статистички значајна. Според табелата, нашата земја е на 29-то место од 35 земји кои учествуваа во оваа студија. Република Македонија има значително пониски резултати од 27 земји, незначителна разлика меѓу резултатите има со Турција, а значително повисоки резултати има од 6 земји.

Земји кои имаат највисоки постигања во оваа студија се Шведска, Холандија, Англија и Бугарија, а најниски Мароко и Белизе.

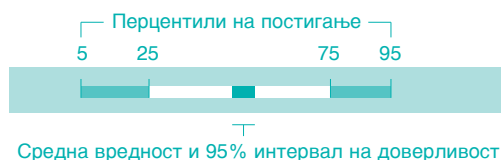
Исто така, може да се види дека во скоро сите земји тестирањето е спроведено на ученици кои имале 4 години формално школување и дека во најголем број земји просечната возраст на тестираните ученици е нешто над 10 години. Во овие рамки нема значителни отстапувања во однос на популацијата што беше тестирана во Р. Македонија.

⁶ Темните делови во средишниот дел од линијата означуваат 95 процентен интервал на доверливост на просечното постигање за секоја земја.

3.1 Дистрибуција на постигањата за читање со разбирање

Држава	Скала на постигања	Просечен резултат	Години на формално школување	Просечна возраст
Шведска		▲ 561	4	10.8
Холандија		▲ 554	4	10.3
Англија		▲ 553	5	10.2
Бугарија		▲ 550	4	10.9
Латвија		▲ 545	4	11.0
Канада		▲ 544	4	10.0
Литванија		▲ 543	4	10.9
Унгарија		▲ 543	4	10.7
САД		▲ 542	4	10.2
Италија		▲ 541	4	9.8
Германија		▲ 539	4	10.5
Република Чешка		▲ 537	4	10.5
Нов Зеланд		▲ 529	5	10.1
Шкотска		▲ 528	5	9.8
Сингапур		▲ 528	4	10.1
Руска федерација		▲ 528	3 или 4	10.3
Хонг Конг		▲ 528	4	10.2
Франција		▲ 525	4	10.1
Грција		▲ 524	4	9.9
Реп. Словачка		▲ 518	4	10.3
Исланд		▲ 512	4	9.7
Романија		▲ 512	4	11.1
Израел		▲ 509	4	10.0
Словенија		502	3	9.8
Интернац. просек		500	4	10.3
Норвешка		499	4	10.0
Кипар		▼ 494	4	9.7
Реп. Молдавија		▼ 492	4	10.8
Турција		▼ 449	4	10.2
Реп. Македонија		▼ 442	4	10.7
Колумбија		▼ 422	4	10.5
Аргентина		▼ 420	4	10.2
Иран		▼ 414	4	10.4
Кувајт		▼ 396	4	9.9
Мароко		▼ 350	4	11.2
Белизе		▼ 327	4	9.8

200 300 400 500 600 700 800

▲ Просечен резултат на постигања значително повисок од интернационалниот просек

▼ Просечен резултат на постигања значително понизок од интернационалниот просек

ПОСТИГАЊА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО ОДНОС НА ЦЕЛИТЕ НА ЧИТАЊЕТО

Во овој дел ќе бидат презентирани постигањата на учениците во однос на двете цели на читањето, кои беа вреднувани во ПИРЛС, а тоа се:

- читање заради стекнување на литературно искуство;
- читање заради барање и користење на информации.

ПИРЛС беше дизајниран така што половина од текстовите и тест задачите беа наменети за проверување на едната цел, а половина за проверување на другата цел⁷. Исто така, и процесите на разбирање се проверуваа преку секоја од наведените цели на читањето.

При читањето на литературните текстови дадени во тест книшките учениците се среќаваа со замислени настани, места, постапки, ликови, причинско–последични врски, атмосфера, чувства и идеи, при што требаше да го користат своето искуство, разбирање на употребениот јазик и знаење за литературните видови на текстови. За проверување на целта за стекнатото литературно искуство беа користени традиционални и модерни сказани, басни и куси раскази. При читањето на информативните текстови учениците се стекнаа со сознанија и информации за различни аспекти од вистинскиот свет што нè опкружува. Преку овие текстови, тие можеа да разберат каков е светот или каков бил и зошто работите функционираат онака како што функционираат. Беа искористени повеќе видови на информативни текстови и инструктивни материјали, кои главно можат да се поделат на хронолошки и нехронолошки организирани текстови.

Табелата 3.2 ни ги прикажува просечните резултати за двете цели на читањето, а **скалата 3.2** ни ја покажува релативната разлика меѓу просечните постигања на учениците во читање за стекнување на литературно искуство и читање за барање и користење на информации.

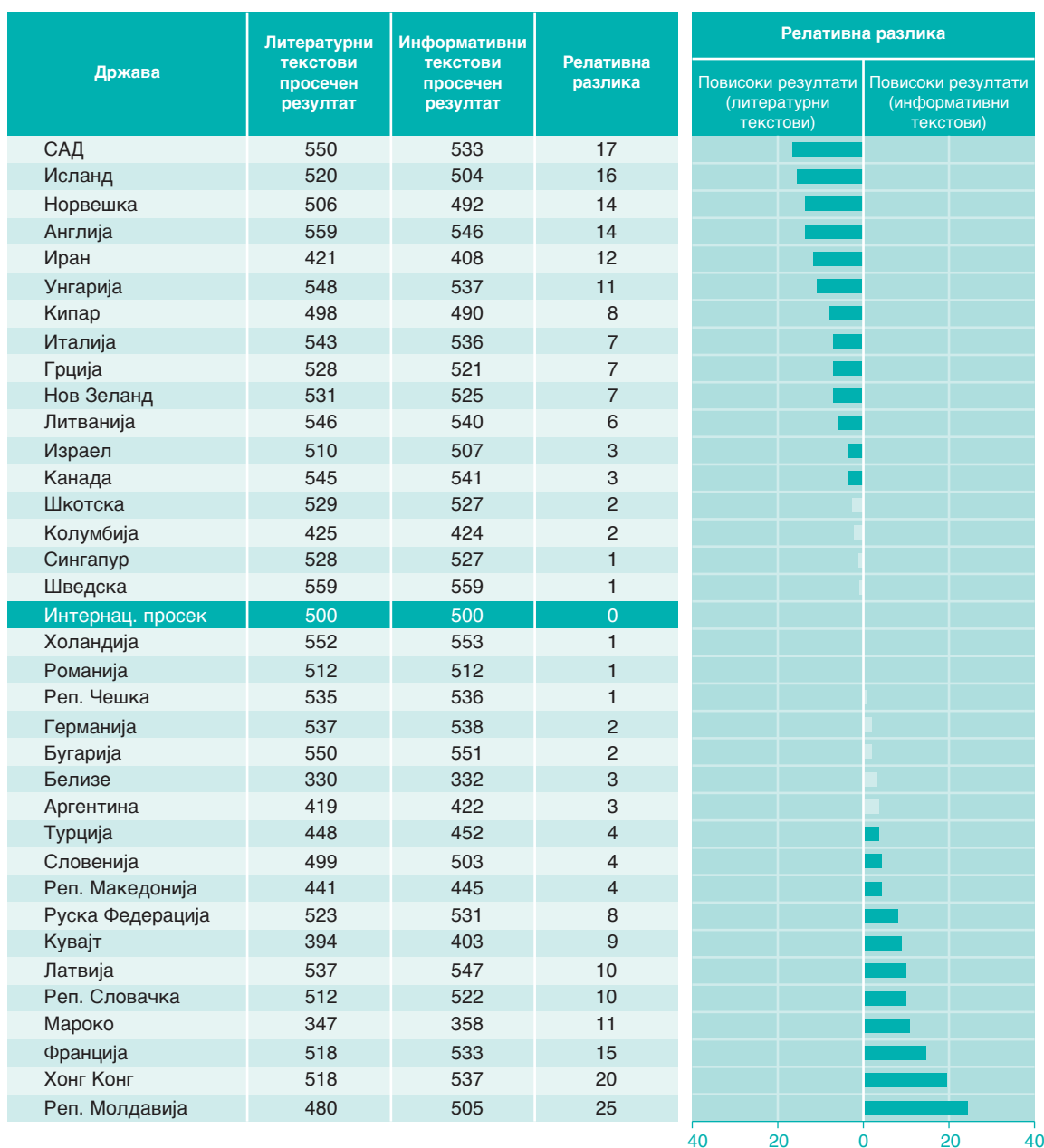
Може да се заклучи дека кај поголемиот број од земјите учеснички постојат разлики во постигањата на учениците во читањето и разбирањето за различните цели на читањето, односно учениците се подобри читатели за едната во споредба со другата цел на читањето. Земји кои имаат значително подобри резултати во читање со разбирање на литературни текстови се Соединетите Американски Држави, Исланд, Норвешка, Англија, Иран, Унгарија, Кипар, Италија, Грција, Нов Зеланд, Литванија, Израел и Канада. Покрај Р. Македонија, земји со значително

⁷ Одлуката за тоа кои текстови ќе бидат вклучени во ПИРЛС–тестовите беше донесена од страна на групата за развивање на тест–задачи и Националните координатори од сите земји учеснички во студијата.

подобри резултати во читање со разбирање на информативни материјали се Молдавија, Хонг Конг, Франција, Мароко, Република Словачка, Латвија, Кувајт, Руската Федерација, Словенија и Турција.

Разликите во постигањата во однос на целта на читањето можат да бидат поврзани со повеќе фактори, какви што се: нагласката врз еден или друг вид текстови во текот на наставниот процес; текстовите

3.2 Релативна разлика во постигањата меѓу литературна и информативна цел

■ Статистички значајна разлика

што се содржат во читанките кои им се на располагање на наставниците; барањата во наставните програми и стратегиите за читање што се користат во работата со учениците.

4

РЕЗУЛТАТИ НА УЧЕНИЦИТЕ НА ИНТЕРНАЦИОНАЛНИТЕ НИВОА НА ПОСТИГАЊА

Б идејќи за креаторите на образовната политика и наставниците во секоја земја една од приоритетните цели е младата популација да се здобие со способност за читање со разбирање, од особена важност е тие да имаат податоци за тоа кои читачки вештини и стратегии учениците ги користат успешно, а кои сè уште недоволно успешно, во читањето на различни видови пишани материјали. За да се овозможи ваквата интерпретација на постигнатите резултати во ПИРЛС, по емпириски пат се одредени 4 точки на скалата на постигања кои се наречени интернационални нивоа на постигања и тоа:

Долна четвртина – која е одредена на 25–от перцентил и е соодветна на 435 поени на скалата на постигања. Ова ниво го постигнуваат околу 75% од тестираните ученици. Овие ученици умеат да воочат експлицитно дадени информации или детали од литературни и информативни текстови и да одговорат на некои тест–задачи кои бараат директни заклучоци базирани најчесто на информации јасно содржани и тоа најчесто во една реченица или фраза.

Средно ниво – кое е одредено на 50–от перцентил и е соодветно на 510 поени од скалата на постигања. Оваа ниво го постигнуваат околу половината од тестираните ученици. Овие ученици умеат да донесуваат заклучоци и прават интерпретации на помали и поголеми делови од литературни текстови и тогаш кога информациите потребни за заклучокот или интерпретацијата не се толку експлицитно дадени и не се наоѓаат во една реченица. При читање на информативни текстови, овие ученици умеат да го лоцираат делот од текстот за да ја најдат потребната информација. Исто така, овие ученици умеат да ги поткрепат своите идеи и ставови со факти од прочитаниот текст, да ја откријат пораката во текстот и покажуваат основно разбирање за структуралните елементи на текстот.

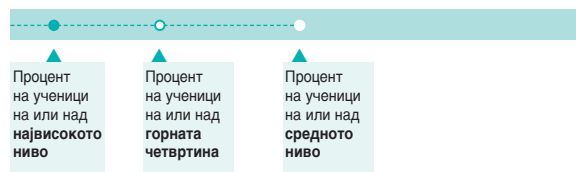
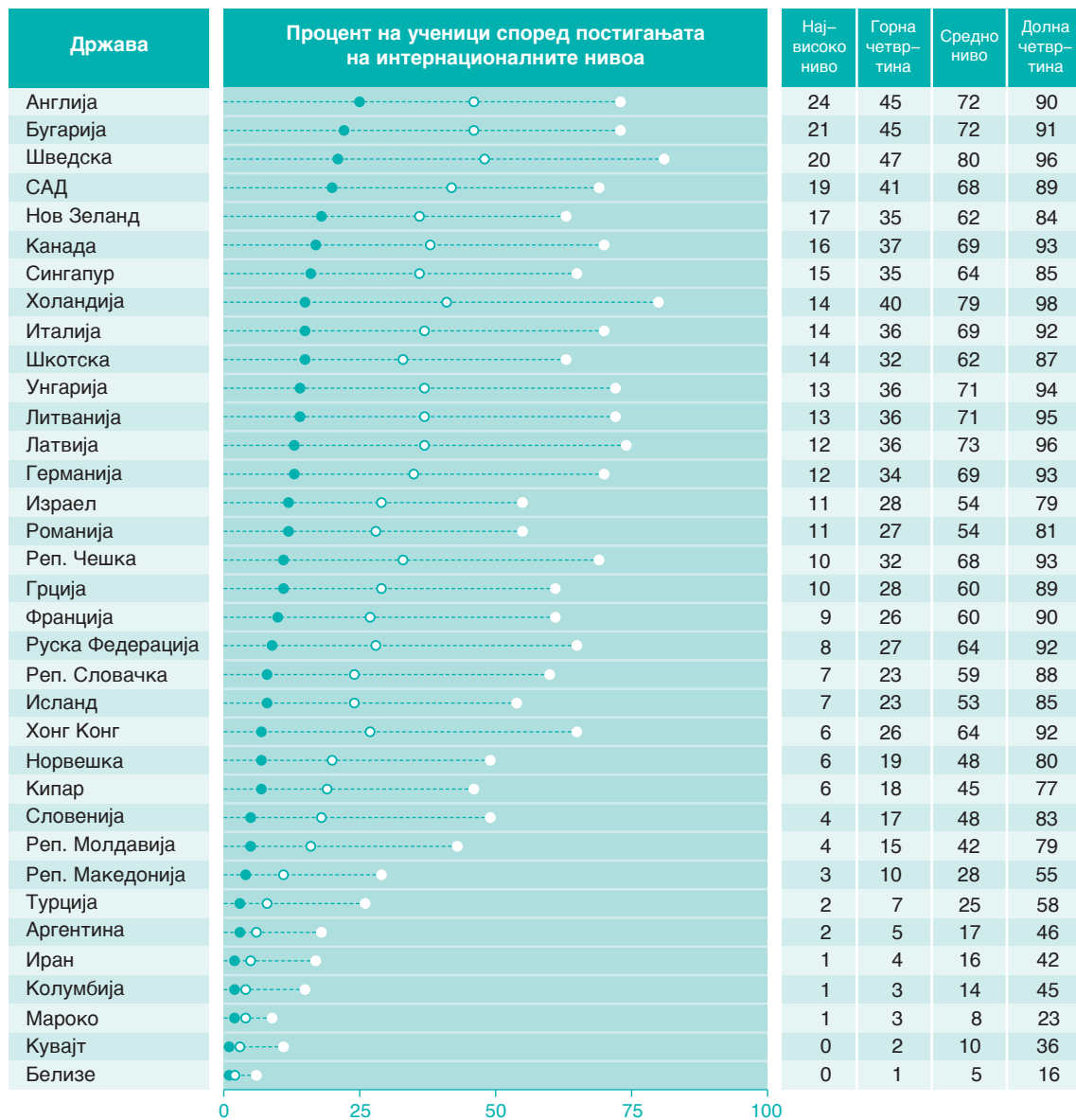
Горна четвртина – која е одредена на 75–от перцентил и е соодветна на 570 поени на скалата на постигања. Ова ниво го постигнуваат околу 25% од тестираните ученици. Учениците кои го постигнале ова ниво, умеат да донесуваат заклучоци за различни аспекти поврзани со ликовите или настаните од текстот и да ги поткрепат своите заклучоци со релевантни докази од содржината на текстот. Поточно, тие умеат да донесуваат заклучоци за постапките на ликовите, како и да ги споредуваат постапките на ликовите со помош на релевантни информации од текстовите.

Највисоко ниво – кое е одредено според постигањата на најдобрите ученици од целата тестирана популација во ПИРЛС, се наоѓа на 90–от перцентил и одговара на 615 поени на скалата на постигања. Ова ниво го постигаат околу 10% од тестираните ученици. Овие ученици умеат да интегрираат идеи и информации од целиот текст и затоа можат чувствата и однесувањето на ликовите да ги интерпретираат со релевантни факти од содржината на текстот. Исто така, умеат да интегрираат информации од информативни текстови дадени на различни начини (текстуално или графички) и успешно да ги аплицираат во вистински животни ситуации.

На **скалата** и **табелата 3.3** во опаѓачки редослед, според процентот на ученици што го постигнале највисокото ниво, дадени се податоци за процентот на ученици од секоја земја учесничка кои го постигнале секое од интернационалните нивоа на постигања.

Кога дистрибуцијата на постигањата на учениците според четирите интернационални нива би била иста во сите земји, тогаш би се очекувало во сите земји 75% од учениците да го постигнат нивото наречено долна четвртина, 50% да го постигнат средното ниво, 25% горната четвртина, а 10% највисокото интернационално ниво. Иако до ваквата дистрибуција на резултатите по нивоа се најблиску Романија и Израел, речиси и да нема земја која ја следи оваа дистрибуција потполно. Земјите кои постигнаа високи резултати имаат и поголем процент на ученици во секое ниво, а земјите со пониски резултати имаат помал процент на ученици во секое од нивоата. Ако го погледнеме врвот на табелата, ќе забележиме дека во Англија и Бугарија, повеќе од 20% ученици го достигнале највисокото ниво, 45% од учениците ја постигнале горната четвртина, 72% од учениците го достигнале средното ниво, а 90 односно 91% долната четвртина. Иако Шведска има за еден процент помалку ученици во највисокото ниво, во сите други нивоа има најголем процент или скоро сите ученици го имаат постигнато најниското ниво. Голем е

3.3 Процент на ученици кои ги постигнуваат интернационалните нивоа во читање со разбирање

Највисоко ниво (90-ти перцентил) = 615
 Горна четвртина (75-ти перцентил) = 570
 Средно ниво (50-ти перцентил) = 510
 Долна четвртина (25-ти перцентил) = 435

бројот на земји кои имаат висок процент (околу 80%) на ученици кои го достигнале најниското ниво. Р. Македонија има само три проценти на ученици кои го достигнале највисокото ниво, 10 проценти се наоѓат во горната четвртина, 28 проценти го достигнале средното ниво, а 55 проценти долната четвртина или најниското ниво.

5

РАЗЛИКИ ВО ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ СПОРЕД ПОЛОТ И НАСТАВНИОТ ЈАЗИК

Ако се споредат резултатите според полот на учениците, може да се констатира дека во Р. Македонија, како и на интернационално ниво девојчњата постигнале значително повисоки резултати во однос на момчињата. Оваа разлика е најмала во Италија, а најголема во Кувајт. Интернационалната просечна разлика е 20 поени, а просечната разликата меѓу постигањата на момчињата и на девојчињата во Р. Македонија изнесува 21 поен.

Просечниот резултат на учениците кои наставата ја следеле на македонски јазик е 468, а учениците кои наставата ја следеле на албански јазик имаат просечен резултат 385. Учениците кои наставата ја следеле на македонски јазик постигнале значително подобри резултати во однос на учениците кои наставата ја следеле на албански јазик.

4

**ОПИС
НА НИВОАТА
И ПРИМЕРИ НА
ТЕСТ-ЗАДАЧИ**

Во овој дел од извештајот е даден опис на секое од интернационалните нивоа преку способностите за читање што ги поседуваат учениците кои го постигнале нивото, примери на тест-задачи користени во студијата, како и процентот на решеност на секоја од нив во земјите учеснички.

4.1 Опис на нивото долна четвртина на постигања во читање со разбирање

Ниво долна четвртина

Читање за стекнување на литературно искуство

На дадени кратки приказни, кои содржат една или две проблемски ситуации и два централни лика, учениците што го постигнале ова ниво можат да:

- откријат и репродуцираат експлицитно дадени детали за постапките на личностите и нивните чувства ако се дадени во форма на нарација, опис или дијалог;
- го лоцираат релевантниот дел од приказната во функција на донесување на заклучок кој многу јасно е содржан во текстот.

Читање заради барање и користење на информации

На дадени разновидни куси информативни материјали (текст, мапи, илустрации, дијаграми, фотографии) презентирани тематски и хронолошки, учениците кои го постигнале ова ниво можат да:

- ги лоцираат и репродуцираат експлицитно дадените факти за луѓето, местата или животните;
- лоцираат реченица со релевантна информација во функција на донесување на заклучок што многу јасно е содржан во текстот.

4.2 Интернационално ниво долна четвртина: пример тест-задача 1

Цел: Литературно искуство

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

2. Од што се затресла целата земја?

- (A) од земјотрес
- (B) од еден огромен плод
- (C) од разбеганите зајаци
- (D) од паѓањето на едно дрво

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Холандија 95	Унгарија 88	Иран 82
Реп. Чешка 94	Норвешка 87	Колумбија 80
Литванија 94	Руска Федерација 87	Реп. Македонија 73
Латвија 93	Словенија 86	Аргентина 69
Италија 93	Романија 86	Турција 68
Грција 93	Интернац. просек 86	Кувајт 64
Канада 93		Мароко 57
Израел 93		Белизе 49
Шкотска 92		
Бугарија 92		
Исланд 91		
Реп. Словачка 91		
Англија 91		
Франција 91		
Шведска 91		
САД 91		
Хонг Конг 91		
Германија 90		
Нов Зеланд 90		
Сингапур 90		
Реп. Молдавија 89		
Кипар 89		

4.3 Интернационално ниво долна четвртина: пример тест-задача 2

Цел: Литературно искуство

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

1. Зошто Лабон сакал да се ослободи од глумците?

- (А) Тој отсекогаш мразел глумци.
- (Б) Ги имало премногу.
- (В) Тие гласно се смееле.
- (Г) Тие го изеле целото сирење.

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Холандија 94	Нов Зеланд 82	Исланд 74
Шведска 94	Интернац. просек 79	Турција 71
Латвија 92	Шкотска 79	Аргентина 70
Реп. Чешка 91	Реп. Молдавија 79	Иран 68
Италија 90	Сингапур 77	Норвешка 65
Германија 89		Реп. Македонија 64
Литванија 89		Колумбија 61
Грција 89		Мароко 56
Франција 89		Кувајт 47
Унгарија 88		Белизе 37
Реп. Словачка 88		
Словенија 87		
Канада 86		
Англија 86		
Романија 85		
САД 84		
Хонг Конг 84		
Израел 84		
Руска Федерација 83		
Кипар 83		
Бугарија 83		

4.4 Интернационално ниво долна четвртина: пример тест-задача 3

Цел: Литературно искуство

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

10. Каде ги ставил Лабон глумците кога ги собрал од подот?

Во корпата.

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Реп. Чешка 97	Кипар 87	Турција 80
Литванија 96	САД 87	Реп. Македонија 76
Реп. Словачка 95	Израел 86	Иран 75
Латвија 95	Нов Зеланд 86	Колумбија 68
Руска Федерација 95	Норвешка 86	Аргентина 68
Шведска 94	Интернац. просек 84	Кувајт 51
Германија 94	Шкотска 83	Мароко 42
Унгарија 94		Белизе 38
Словенија 93		
Хонг Конг 93		
Франција 93		
Холандија 93		
Бугарија 92		
Италија 92		
Англија 91		
Исланд 90		
Канада 90		
Грција 89		
Реп. Молдавија 89		
Романија 88		
Сингапур 88		

4.5 Интернационално ниво долна четвртина: пример тест-задача 4

Цел: Барање и користење на информации

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

3. Зошто морските папагали доаѓаат на островот?

- А за да бидат спасени
- Б за да бараат храна
- В за да несат јајца
- Г за да научат да летаат

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Германија 93	Исланд 81	Кипар 74
Шведска 92	Нов Зеланд 81	Турција 69
Холандија 91	Франција 80	Аргентина 63
Англија 88	Израел 80	Иран 62
Хонг Конг 88	Романија 78	Реп. Македонија 61
Грција 87	Интернац. просек 78	Колумбија 57
Литванија 87	Словенија 76	Кувајт 54
Унгарија 87	Реп. Молдавија 76	Белизе 53
Руска Федерација 86		Мароко 47
Латвија 86		
Сингапур 86		
Реп. Чешка 85		
Бугарија 85		
Реп. Словачка 85		
Италија 85		
Канада 84		
Норвешка 84		
Шкотска 83		
САД 83		

4.6 Интернационално ниво долна четвртина: пример тест-задача 5

Цел: Барање и користење на информации

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

3. Каде започнува патеката долж реката Бистрица?

- А во Бел камен
- Б во Калето
- В Градец
- Г паркот Широка Долина

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Хонг Конг 93	Кипар 85	Германија 79
Норвешка 93	Реп. Молдавија 85	Иран 78
Холандија 91	Унгарија 85	Израел 78
Италија 90	Латвија 84	Колумбија 75
Шкотска 90	Литванија 83	Турција 72
Бугарија 90	Интернац. просек 82	Кувајт 70
Англија 90		Исланд 70
Грција 90		Реп. Македонија 69
САД 89		Аргентина 64
Реп. Чешка 89		Мароко 59
Сингапур 89		Белизе 55
Франција 89		
Реп. Словачка 88		
Руска Федерација 88		
Нов Зеланд 87		
Романија 87		
Словенија 86		
Канада 86		
Шведска 86		

4.7 Интернационално ниво долна четвртина: пример тест-задача 6

Цел: Барање и користење на информации

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

4. Нумерирај ги местата според редоследот како ги гледаш на патеката долж реката од почетокот до крајот. Бројот 1 е ставен да ти помогне од каде да почнеш.

4 тврдината Кале

2 Бел Камен

1 паркот Широка Долина

3 хотелот „Бисер”

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Хонг Конг 92	Кипар 79	Грција 66
Франција 90	Романија 77	Аргентина 65
Шведска 90	Норвешка 77	Реп. Молдавија 60
Сингапур 90	Словенија 76	Кувајт 58
Канада 90	Интернац. просек 76	Реп. Македонија 57
Германија 90		Колумбија 54
Италија 89		Турција 53
Англија 89		Иран 47
Унгарија 89		Белизе 38
Холандија 88		Мароко 37
САД 88		
Шкотска 86		
Реп. Чешка 86		
Латвија 85		
Бугарија 84		
Руска Федерација 84		
Литванија 83		
Израел 82		
Нов Зеланд 81		
Исланд 80		
Реп. Словачка 79		

4.8 Опис на средното ниво
на постигања во читање со разбирање**Средно ниво****Читање за стекнување на литературно искуство**

На дадени кратки приказни, кои содржат една или две проблемски ситуации и два централни лика, учениците што го постигнале ова ниво можат да:

- препознаваат и воспоставуваат врски меѓу настаните (пр. зошто нешто се случило) врз основа на факти што јасно се согледуваат во речениците од текстот;
- ја препознаваат пораката од текстот;
- ги идентификуваат структуралните елементи на приказната, поточно настанот и ликовите (пр. раскажувачот, улогата на главниот лик, редоследот на настаните, почетокот / крајот);
- прават елементарни интерпретации на постапките и намерите на личностите.

Читање заради барање и користење на информации

На дадени разновидни куси информативни материјали (текст, мапи, илустрации, дијаграми, фотографии) презентирани тематски и хронолошки, учениците што го постигнале ова ниво можат да:

- го лоцираат соодветниот дел од брошурата презентирани во форма на текст, табела, мапа или фотографија за да извлечат релевантни информации;
- дадат општ впечаток за целиот текст, понекогаш поддржан со специфични примери.

4.9 Интернационално средно ниво: пример тест-задача 7

Цел: Литературно искуство

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

8. Мислиш ли дека на лавот му се допаѓал зајакот?
Што од она што се случува во приказната ни го покажува тоа?

 Да, затоа што му помогнал на зајакот да
разбере што се случило.

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Романија 77	Интернац. просек 51	Шведска 45
Англија 71		Норвешка 43
Унгарија 71		Реп. Македонија 41
Бугарија 70		Турција 41
Кубајт 69		Словенија 35
САД 68		Руска Федерација 35
Канада 67		Латвија 33
Холандија 67		Аргентина 31
Франција 66		Иран 31
Реп. Чешка 65		Реп. Молдавија 30
Италија 63		Реп. Словачка 25
Хонг Конг 62		Мароко 25
Шкотска 62		Колумбија 19
Исланд 60		Белизе 5
Литванија 60		
Германија 59		
Кипар 59		
Нов Зеланд 58		
Израел 58		
Сингапур 58		
Грција 57		

4.10 Интернационално средно ниво: пример тест-задача 8

Цел: Литературно искуство

Два поени: пример на одговор за два поени и решение

9. Како се менуваат чувствата на зајакот низ приказната?

 На почетокот на приказната зајакот се чувствувал загрижено

затоа што мислел дека имало земјотрес

 На крајот од приказната зајакот се чувствувал засрамено

затоа што лаваот му покажал што навистина се случило.

Процент на ученици кои освоиле два поени

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек		Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек		Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек	
Шведска	88	Реп. Чешка	58	Реп. Македонија	50
САД	80	Кувајт	58	Реп. Словачка	49
Холандија	80	Интернац. просек	56	Хонг Конг	49
Кипар	77	Словенија	55	Унгарија	45
Англија	75			Руска Федерација	43
Романија	75			Реп. Молдавија	43
Италија	75			Аргентина	37
Канада	73			Колумбија	36
Сингапур	72			Турција	32
Грција	71			Исланд	24
Франција	70			Мароко	13
Нов Зеланд	70			Иран	11
Германија	69			Белизе	7
Шкотска	68				
Бугарија	68				
Литванија	66				
Норвешка	62				
Латвија	62				
Израел	61				

4.11 Интернационално средно ниво: пример тест-задача 9

Цел: Литературно искуство

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

13. Кои зборови најдобро ја опишуваат оваа приказна?

- А сериозна и тажна
- Б плашлива и возбудлива
- В смешна и поучна
- Г возбудлива и таинствена

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Грција 90	Латвија 71	Франција 63
Кипар 87	Шкотска 71	Израел 61
Холандија 87	Хонг Конг 70	Реп. Македонија 58
Унгарија 83	Интернац. просек 68	Словенија 57
Шведска 82	Романија 64	Реп. Молдавија 54
Норвешка 81		Колумбија 52
САД 81		Турција 47
Литванија 80		Мароко 46
Сингапур 80		Аргентина 45
Реп. Чешка 80		Белизе 38
Германија 79		Иран 35
Нов Зеланд 77		Кувајт 31
Реп. Словачка 77		
Англија 77		
Исланд 76		
Италија 76		
Канада 74		
Бугарија 72		
Руска Федерација 72		

4.12 Интернационално средно ниво: пример тест-задача 10

Цел: Барање и користење на информации

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

9. Според текстот, со каква опасност биле соочени морските папагалчиња?
- А да се удават кога слетувале во морето
 - Б да се загубат во гнездата
 - В да не добиваат доволнио храна од своите родители
 - Г да бидат прегазени од автомобили и камиони

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Шведска 88	Романија 74	Израел 63
Германија 87	Исланд 73	Иран 61
Холандија 87	Хонг Конг 73	Реп. Македонија 56
Франција 86	Словенија 72	Турција 52
Руска Федерација 85	Норвешка 71	Колумбија 51
Латвија 83	Интернац. просек 71	Аргентина 49
Реп. Чешка 82	Реп. Молдавија 68	Кувајт 37
Канада 82	Кипар 68	Мароко 37
Литванија 81		Белизе 29
Грција 80		
Унгарија 80		
Реп. Словачка 78		
Бугарија 78		
Италија 78		
САД 76		
Англија 76		
Шкотска 76		
Сингапур 76		
Нов Зеланд 76		

4.13 Интернационално средно ниво: пример тест-задача 11

Цел: Барање и користење на информации

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

5. Колку би чинело ако едно 10-годишно дете изнајми велосипед за цел ден?

9 денари

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Шведска 91	Интернац. просек 70	Словенија 63
Франција 89	Реп. Молдавија 69	Аргентина 51
Хонг Конг 87	Грција 68	Турција 49
Англија 85	Кипар 68	Кувајт 46
Холандија 85		Реп. Македонија 45
Шкотска 84		Колумбија 44
Канада 84		Иран 35
Германија 84		Мароко 30
Сингапур 84		Белизе 18
Бугарија 82		
САД 82		
Реп. Чешка 81		
Латвија 80		
Унгарија 79		
Литванија 78		
Нов Зеланд 76		
Норвешка 76		
Израел 75		
Романија 75		
Руска Федерација 75		
Реп. Словачка 74		
Италија 74		
Исланд 72		

4.14 Интернационално средно ниво: пример тест-задача 12

Цел: Барање и користење на информации

Еден од два поени: пример на делумен одговор (за еден поен) и решение

6. Зипи компанијата за изнајмување велосипеди изнајмува и опрема за деца. Напиши **две** работи кои се наменети за деца.

 1. **велосипеди за деца** _____

 2. _____

Процент на ученици кои освоиле најмалку еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек		Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек					
	Најмалку 1 поен	Само 1 поен	Најмалку 1 поен	Само 1 поен				
Холандија	91	10	Кипар	66	20	Реп. Молдавија	60	16
Шведска	86	14	Интернац. просек	64	17	Италија	59	18
Реп. Словачка	85	14	Словенија	64	17	Романија	59	15
Руска Федерација	84	14				Колумбија	51	23
Латвија	82	12				Грција	50	14
Хонг Конг	81	29				Аргентина	49	16
Франција	79	9				Реп. Македонија	45	23
Бугарија	78	14				Кувајт	39	28
Литванија	78	19				Иран	33	17
Исланд	74	17				Турција	31	12
Англија	74	14				Мароко	29	18
Германија	73	16				Белизе	26	12
Унгарија	73	17						
Израел	72	24						
Норвешка	70	19						
Шкотска	70	17						
Нов Зеланд	70	21						
Сингапур	69	14						
Канада	69	15						
Реп. Чешка	69	12						
САД	68	19						

4.15 Опис на нивото горна четвртина на постигања во читање со разбирање

Ниво горна четвртина

Читање за стекнување на литературно искуство

На дадени кратки приказни, кои содржат една или две проблемски ситуации и два централни лика, учениците кои го постигнале ова ниво можат да:

- ги споредуваат постапките, карактеристиките и чувствата на ликовите (пр. да опишат по што се разликуваат два лика);
- донесуваат заклучоци со кои ги објаснуваат врските меѓу намерите, постапките и настаните и заклучоците ги поткрепуваат со факти од текстот;
- го препознаваат значењето на некој јазични и текстуални фигури (пр. персонификација, апстрактни пораки).

Читање заради барање и користење на информации

На дадени разновидни куси информативни материјали (текст, мапи, илустрации, дијаграми, фотографии) презентирани тематски и хронолошки, учениците што го постигнале ова ниво можат да:

- откријат специфична информација за која треба внимателно читање;
- донесуваат заклучоци врз основа на врски кои се содржат во неколку реченици;
- прават интерпретации базирани на интергрирање на повеќе информации од текстот и на нивните лични искуства;
- ја препознаат основната намера на текстот, како и да ги разликуваат карактеристиките на различните видови на текстови;
- разбираат информации пренесени преку едноставни метафори.

4.16 Интернационално ниво горна четвртина: пример тест-задача 13

Цел: Литературно искуство

Два поени: пример на одговор за два поени и решение

7. Наведи **две** нешта со кои лавот се обидел да направи зајакот да се чувствува подобро на крајот од приказната.

1. **Не грижи се братче - рекол тој. Сите ние дури и јас**
понекогаш се плашине од работи што не ги разбираме.

2. **Тој се насмевна лубезно.**

Процент на ученици кои освоиле два поени

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Унгарија 77	Кипар 52	Турција 42
Шведска 68	Германија 51	Реп. Молдавија 39
Руска Федерација 68	Грција 50	Аргентина 30
Реп. Чешка 67	Бугарија 49	Колумбија 29
Романија 61	САД 48	Кувајт 27
Англија 61	Интернац. просек 48	Иран 22
Литванија 60	Норвешка 47	Хонг Конг 21
Сингапур 59	Реп. Македонија 46	Белизе 16
Шкотска 57	Латвија 46	Мароко 12
Реп. Словачка 57	Исланд 44	
Израел 56		
Италија 56		
Франција 56		
Холандија 54		
Словенија 53		
Канада 52		
Нов Зеланд 52		

4.17 Интернационално средно ниво: пример тест-задача 14

Цел: Литературно искуство

Два од три поени: пример на делумен одговор (за два поени) и решение

10. Од она што го прават во приказната, ти дозна какви се лавот и зајакот. Опиши во што се разликуваат лавот и зајакот и што прави секој од нив што го покажува ова?

 Лавот и зајакот се разликуваат еден од друг затоа што зајакот е срамежлив и плашлив, а лавот е храбар и весел.

Процент на ученици кои освоиле најмалку два поени

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек		Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек					
	Најмалку 2 поени	Само 2 поени	Најмалку 2 поени	Само 2 поени				
Латвија	76	62	Шкотска	50	41	Израел	40	20
Литванија	74	51	Реп. Словачка	50	41	Норвешка	37	31
Унгарија	74	53	Словенија	49	30	Реп. Молдавија	34	25
Хонг Конг	71	42	Интернац. просек	47	34	Реп. Македонија	27	13
Грција	71	56				Турција	26	16
Холандија	70	57				Исланд	25	20
Руска Федерација	69	46				Кипар	23	16
Англија	68	48				Иран	16	13
Шведска	67	51				Колумбија	14	13
Бугарија	66	32				Аргентина	13	10
Сингапур	64	47				Мароко	12	7
Канада	60	47				Кувајт	11	11
Франција	59	43				Белизе	4	3
САД	59	46						
Романија	57	37						
Реп. Чешка	57	47						
Италија	57	33						
Нов Зеланд	55	42						
Германија	52	39						

4.18 Интернационално ниво горна четвртина: пример тест-задача 15

Цел: Литературно искуство

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

11. Дали мислиш дека е лесно глумците да се излажат?
Наведи **една** причина зошто е лесно или зошто не е лесно?

Не. Лабон потроши 2 ноќи за да успее

да ги надмудри.

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Шведска 72	Латвија 41	Германија 31
Канада 62	Романија 40	Реп. Молдавија 30
Англија 61	Израел 39	Грција 29
Бугарија 55	Норвешка 38	Исланд 26
Реп. Чешка 55	Италија 37	Реп. Словачка 26
САД 54	Интернац. просек 37	Кипар 24
Сингапур 50	Руска Федерација 36	Турција 19
Литванија 50	Колумбија 33	Реп. Македонија 18
Франција 50		Словенија 17
Нов Зеланд 49		Иран 14
Холандија 48		Аргентина 13
Хонг Конг 46		Мароко 12
Унгарија 44		Кувајт 10
Шкотска 41		Белизе 9

4.19 Интернационално ниво горна четвртина: пример тест-задача 16

Цел: Барање и користење на информации

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

13. Дали би сакал и *iii* да појдеш и да спасуваш морски папагалчиња со Хала и нејзините другарчиња? Искористи го она што си го прочитал за да ти помогне да објасниш.

 1 Да, јас би сакала затоа што сигурно е
возбудливо да одиш да бараш морски
папагалчиња на полноќ.

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Грција 69	Кувајт 50	Руска Федерација 39
Кипар 67	Германија 48	Сингапур 36
САД 65	Словенија 47	Унгарија 36
Романија 63	Израел 45	Реп. Словачка 31
Реп. Македонија 63	Интернац. просек 45	Турција 30
Италија 63	Литванија 45	Норвешка 28
Канада 61	Реп. Чешка 41	Исланд 28
Англија 61		Аргентина 28
Хонг Конг 60		Колумбија 19
Бугарија 56		Иран 16
Нов Зеланд 56		Мароко 16
Латвија 54		Белизе 5
Холандија 54		
Реп. Молдавија 54		
Франција 53		
Шведска 50		
Шкотска 50		

4.20 Интернационално ниво горна четвртина: пример тест-задача 17

Цел: Барање и користење на информации

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

7. Која информација за велосипедите на Зипи ти кажува дека тие велосипеди за изнајмување се во добра состојба?

 Тие се заменуваат секоја година и редовно се сервисираат.

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Бугарија 70	Реп. Молдавија 51	Хонг Конг 42
Руска Федерација 68	Литванија 48	Словенија 40
Латвија 67	Нов Зеланд 48	Грција 38
Реп. Чешка 67	Исланд 48	Кипар 35
Франција 66	Шкотска 47	Реп. Македонија 29
Италија 65	Израел 47	Турција 29
Шведска 63	Сингапур 47	Колумбија 29
Англија 59	Интернац. просек 46	Мароко 25
Канада 58	Холандија 44	Аргентина 25
Унгарија 58	Норвешка 43	Кувајт 25
Германија 54		Иран 20
Романија 53		Белизе 14
Реп. Словачка 52		
САД 51		

4.21 Интернационално ниво горна четвртина: пример тест-задача 18

Цел: Барање и користење на информации

Два поени: пример на одговор за два поени и решение

9. Кое место долж патеката на реката може да го посети семејството? Објасни зошто тие би сакале да одат таму.

 Тие можат да ја посетат тврдината _____

_____ Кале. Таму има многу елени и _____

_____ децата можеби ќе сакаат да ги видат. _____

Процент на ученици кои освоиле два поени

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Шведска 66	Романија 41	Кипар 33
Англија 65	Израел 38	Руска Федерација 33
Нов Зеланд 64	Интернац. просек 37	Реп. Словачка 32
САД 59	Италија 35	Хонг Конг 32
Канада 59		Латвија 31
Сингапур 57		Турција 28
Холандија 54		Унгарија 26
Германија 54		Словенија 25
Шкотска 53		Реп. Молдавија 23
Реп. Чешка 50		Аргентина 20
Франција 50		Колумбија 17
Бугарија 48		Реп. Македонија 13
Грција 43		Иран 10
Норвешка 43		Мароко 10
Исланд 42		Кувајт 8
Литванија 42		Белизе 7

4.22 Опис на највисокото ниво на постигања во читање со разбирање**Највисоко ниво****Читање за стекнување на литературно искуство**

На дадени кратки приказни, кои содржат една или две проблемски ситуации и два централни лика, учениците што го постигнале ова ниво можат да:

- интегрираат идеи содржани во целиот текст за да ги интерпретираат постапките, намерите и чувствата на ликовите и своите интерпретации ги поткрепуваат со факти од текстот;
- интегрираат идеи содржани во целиот текст за да го објаснат поширокото значење или темата на текстот.

Читање заради барање и користење на информации

На дадени разновидни куси информативни материјали (текст, мапи, илустрации, дијаграми, фотографии) презентирани тематски и хронолошки, учениците што го постигнале ова ниво можат да:

- интегрираат информации од различни текстови и нивните лични познавања и го применуваат тоа во ситуации кои можат да се случат во вистинскиот живот;
- решаваат проблемски ситуации слични на оние од реалниот живот, интегрирајќи информации од различни текстови со нивните лични познавања.

4.23 Интернационално највисоко ниво: пример тест-задача 19

Цел: Литературно искуство

Три поени: пример на одговор за три поени и решение

10. Од она што го прават во приказната, ти дозна какви се лавот и зајакот. Опиши во што се разликуваат лавот и зајакот и што прави секој од нив што го покажува ова?

Зајакот навистина е загрижен и

несериозен, а лавот е мудар и не е

плашлив. Лавот му покажа на зајакот

што го предизвикало божемниот

земјотрес, а зајакот побегнал веднаш

без да провери.

Процент на ученици кои освоиле три поени

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Бугарија 34	Шведска 16	Турција 11
Хонг Конг 29	Грција 16	Реп. Чешка 10
Италија 23	Латвија 14	Шкотска 10
Литванија 23	Реп. Македонија 14	Реп. Молдавија 10
Руска Федерација 23	Холандија 14	Реп. Словачка 9
Унгарија 20	Германија 14	Кипар 7
Англија 20	Интернац. просек 14	Норвешка 7
Романија 20	Нов Зеланд 13	Мароко 5
Израел 20	Канада 13	Исланд 5
Словенија 19	САД 13	Аргентина 4
Сингапур 17		Иран 3
Франција 17		Колумбија 2
		Кувајт 1
		Белизе 1

4.24 Интернационално највисоко ниво: пример тест-задача 20

Цел: Литературно искуство

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

4. Зошто Лабон се насмеал кога видел дека нема глумци во стапиците?

 Лабон знаел дека глумците не го знаат трикот што тој планирал да го направи.

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Бугарија 57	Грција 34	Германија 28
Англија 51	Унгарија 34	Реп. Македонија 27
Канада 48	Шкотска 34	Романија 27
САД 47	Кипар 33	Реп. Словачка 26
Исланд 46	Интернац. просек 31	Реп. Молдавија 22
Нов Зеланд 45	Реп. Чешка 30	Руска Федерација 21
Холандија 43		Словенија 21
Израел 41		Турција 15
Сингапур 41		Мароко 15
Литванија 41		Аргентина 15
Хонг Конг 39		Колумбија 11
Латвија 38		Иран 9
Норвешка 37		Кувајт 8
Италија 36		Белизе 6
Шведска 36		
Франција 35		

4.25 Интернационално највисоко ниво: пример тест-задача 21

Цел: Литературно искуство

Два од три поени: пример на делумен одговор (за два поени) и решение

12. Ти дозна каков е Лабон од она што тој го прави. Опиши каков е тој и наведи два примери од тоа што тој прави што го покажува тоа.

 Тој бил мудар. Тој смислил добар начин за тоа како да ги надмудри глупците.

Процент на ученици кои освоиле најмалку два поени

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек		Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек					
	Најмалку 2 поени	Само 2 поени	Најмалку 2 поени	Само 2 поени				
Англија	56	30	Кипар	33	23	Хонг Конг	25	17
Шведска	55	29	Латвија	32	24	Исланд	25	19
Бугарија	51	24	Руска Федерација	31	25	Реп. Молдавија	24	18
Унгарија	50	33	Романија	31	18	Турција	24	14
САД	49	28	Германија	30	23	Франција	21	14
Грција	49	34	Интернац. просек	30	20	Словенија	20	17
Канада	45	28	Шкотска	30	23	Иран	19	16
Сингапур	44	30	Израел	29	16	Аргентина	16	12
Литванија	42	30	Норвешка	29	19	Реп. Словачка	15	13
Нов Зеланд	39	25	Реп. Чешка	27	20	Реп. Македонија	13	10
Италија	35	25				Мароко	10	4
Холандија	35	23				Колумбија	7	5
						Белизе	4	3
						Кувајт	4	3

4.26 Интернационално највисоко ниво: пример тест-задача 22

Цел: Барање и користење на информации

Еден поен: пример на одговор за еден поен и решение

10. Зошто треба да е дење кога децата ги ослободуваат морските папагалчиња? Користи ги информациите од текстот за да објасниш.

 Треба да биде дење кога се ослободуваат папагалчињата за да не ги збунуваат уличните светла во селото.

Процент на ученици кои освоиле еден поен

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек		Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек		Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек	
Унгарија	38	Романија	29	Турција	20
Латвија	37	Кувајт	28	Реп. Молдавија	19
Исланд	37	Италија	28	Норвешка	18
Руска Федерација	35	Нов Зеланд	27	Шкотска	17
Реп. Чешка	34	Холандија	25	Словенија	17
Литванија	34	Интернац. просек	25	Кипар	16
Реп. Словачка	33	Сингапур	24	Колумбија	15
Германија	33	Франција	24	Реп. Македонија	13
Израел	31	Бугарија	23	Аргентина	12
Грција	31	САД	22	Мароко	10
Канада	29			Иран	9
Англија	29			Белизе	7
Хонг Конг	28				
Шведска	28				

4.27 Интернационално највисоко ниво: пример тест-задача 23

Цел: Барање и користење на информации

Два поени: пример на одговор за два поени и решение

12. Напиши две различни чувства кои Хала можеби ги имала откако ги пуштила морските папагалчиња на слобода.

1. Таа можеби е среќна зошто им помогнала на морските папагалчиња кога им било најпотребно

2. Но можеби е тажна зошто забавата што ја имале за време на ноќите на морските папагалчиња поминала.

Процент на ученици кои освоиле два поени

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Англија 53	Романија 28	Норвешка 22
САД 53	Реп. Чешка 27	Хонг Конг 20
Канада 51	Реп. Молдавија 27	Франција 16
Нов Зеланд 46	Руска Федерација 25	Исланд 16
Шкотска 44	Шведска 25	Реп. Македонија 15
Германија 38	Интернац. просек 25	Словенија 14
Сингапур 33	Унгарија 25	Кувајт 13
Израел 32	Кипар 24	Аргентина 10
Латвија 32	Реп. Словачка 23	Колумбија 9
Бугарија 32	Литванија 23	Турција 6
Холандија 31		Иран 4
Грција 31		Мароко 3
Италија 31		Белизе 1

4.28 Интернационално највисоко ниво: пример тест-задача 24

Цел: Барање и користење на информации

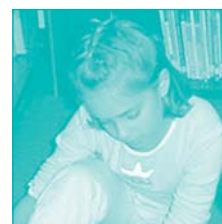
Два поени: пример на одговор за два поени и решение

8. Какви велосипеди ќе му требаат на семејството? Искористи го она што го прочита во ливчето за да одговориш.

 Нив би им требало детско седиште
прикачено на друг велосипед и тандем.

Процент на ученици кои освоиле два поени

Просечен резултат на државата значително повисок од интернационалниот просек	Нема значителна разлика меѓу просечниот резултат на државата и интернационалниот просек	Просечен резултат на државата значително понизок од интернационалниот просек
Шведска 58	САД 29	Словенија 22
Холандија 53	Израел 29	Романија 20
Германија 43	Кипар 27	Хонг Конг 17
Франција 41	Интернац. просек 26	Сингапур 17
Норвешка 39	Италија 26	Грција 15
Англија 39	Руска Федерација 23	Реп. Молдавија 12
Литванија 38		Мароко 12
Латвија 36		Аргентина 12
Реп. Чешка 35		Реп. Македонија 11
Исланд 35		Турција 11
Нов Зеланд 34		Кувајт 9
Унгарија 34		Колумбија 5
Бугарија 33		Белизе 3
Канада 32		Иран 1
Шкотска 32		
Реп. Словачка 31		

5

**ФАКТОРИ
ПОВРЗАНИ СО
ПОСТИГАЊАТА
НА УЧЕНИЦИТЕ**

Во ПИРЛС беа собрани многу податоци за околностите во кои детето учи да чита во семејството и во училиштето, како и за поставеноста на читањето во системот на образованието за да се утврдат факторите кои влијаат на успешноста во читањето со разбирање. Испитуваните ученици одговараа на прашања во врска со нивното искуство сврзано со читањето во домот и во училиштето. Нивните родители одговараа на прашања во врска со активностите што тие ги преземале со нивното дете на предучилишна возраст за да го поттикнат неговиот интерес кон читањето, а наставниците и директорите на прашања во врска со организацијата и изведувањето на наставата во нивното училиште.

1

ПОСТАПКИ ВО СЕМЕЈСТВОТО СВРЗАНИ СО ЧИТАЊЕТО

Иако за формалното описменување е задолжено училиштето, нема сомнение дека основата на читањето и разбирањето на пишувани материјали се поставува на рана возраст. Ова го потврдуваат и многу научни сознанија според кои клучно е детето да биде во средина во која се одвиваат разни активности сврзани со читањето.

Од родителите се прибрани податоци во врска со искуството на нивните деца кога учеле да читаат, за тоа колку тие самите читаат и какви образовни ресурси поседуваат во семејството.

■ КАКВИ БИЛЕ АКТИВНОСТИТЕ НА РОДИТЕЛИТЕ ПОВРЗАНИ СО ЧИТАЊЕТО НА НИВНИТЕ ДЕЦА НА ПРЕДУЧИЛИШНАТА ВОЗРАСТ

За да се утврди какви се првите искуства на децата во врска со читањето, родителите беа прашани колку на децата тие или некој друг им читале книги, раскажувале приказни, пееле песни, играле игри со букви и зборови, гласно читале знаци и етикети во предучилишна возраст.

Резултатите на меѓународно ниво покажуваат дека учениците што се најуспешни во читањето со разбирање имаат родители кои одговориле дека често ги правеле наведените работи со децата, додека родителите на учениците што се најмалку успешни во читањето тоа никогаш или речиси никогаш не го правеле.

Во **табелата 5.1** се дадени податоците на меѓународно ниво и за Р. Македонија.

5.1 Индекс на активности во домот сврзани за читањето во предучилишна возраст*

	ранг ⁸	висок индекс активности за читање		среден индекс активности за читање		низок индекс активности за читање	
		%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	9	62	460	31	433	7	432
Интернационален просек		52	520	35	499	13	481

* Индексот е изведен од одговорите за тоа колку често (1 - никогаш или речиси никогаш, 2 - понекогаш, 3 - често) во предучилишна возраст на детето му читале книги, раскажувале приказни, пееле песни, играле игри со букви и зборови, гласно им читале знаци и етикети.

Според одговорите на родителите, Р. Македонија е меѓу земјите со висок индекс на активности во домот сврзани со читањето. Од табелата се гледа дека децата од семејствата каде со нив во предучилишна возраст родителите често организирале активности поврзани со читањето имаат подобри постигања во читање со разбирање од децата каде што такви активности се изведувале поретко.

⁸ Рангот го означува местото на Р. Македонија меѓу 35-те земји што учествуваа во студијата.

КОИ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ ГИ ИМААТ УЧЕНИЦИТЕ ВО СВОЈОТ ДОМ

Многу истражувања⁹ покажуваат дека успешноста на учениците во одделни образовни подрачја е тесно поврзана со образовните ресурси што учениците ги имаат во домот. Во ПИРЛС образовните ресурси се прикажани преку индекс изведен врз основа на одговорите на 4 прашања во врска со бројот на книгите во домот, условите за учење и образованието на родителите.

Генерално, децата од семејства кои имаат повеќе ресурси за учење постигнуваат подобри резултати во читање со разбирање.

5.2 Индекс на образовни ресурси во домот*

	ранг	висок индекс на образовни ресурси		среден индекс на образовни ресурси		низок индекс на образовни ресурси	
		%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	27	4	476	81	462	15	403
Интернационален просек		13	548	74	504	13	443

* Индексот е изведен од одговорите на учениците на 2 прашања за бројот на книги во домот, поседување компјутер, работна маса/место за учење и сопствени книги) и одговорите на родителите на 2 прашања: бројот на детски книги во семејството и образование на родителите. Висок индекс значи: повеќе од 100 книги, повеќе од 25 детски книги, поседување 3 или 4 од наведените нешта потребни за учење и високо образование на барем еден од родителите. Низок индекс значи: помалку од 25 книги, помалку од 25 детски книги, поседување 2 или помалку од наведените нешта потребни за учење и незавршено средно образование на родителите.

Најголем број (81%) од учениците во Р. Македонија се од семејства со средно ниво на образовни ресурси во домот. Меѓутоа, во споредба со другите земји, Република Македонија спаѓа во категоријата со пониско ниво на образовни ресурси. Особено е голем бројот на семејствата (30%) што дома имаат помалку од 10 книги за возрасни и помалку од 10 книги

⁹ Elley, W. B. (1992), How in the world do students learn?, The Hague, IEA;

Алексова А., (2001) ТИМСС – Извештај за постигањата на учениците од основното образование во Република Македонија – Математика, Скопје, МОН, БРО – Одделение за оценување;

Мицковска Г., Б. Нацева, А., Алексова, (2002). Национално оценување на постигањата на учениците во одделенска настава: Постигања на учениците по мајчин јазик и по математика– 2001, Скопје, МОН, БРО – Одделение за оценување.

за деца, а бројот на книги, особено книги за деца се покажал како особено значаен фактор за постигањата на децата во читањето. Образовните ресурси и воопшто образовниот контекст е поврзан со нивото на образование на родителите, нивната професија и вработеноста.

На интернационално ниво образованието на родителите е поврзано со успешноста на децата во читањето. Родителите на децата во Р. Македонија имаат во просек пониско ниво на образование споредено со интернационалниот просек.

5.3 Образование на родителите*

	високо образование		више образование		средно образование		основно образование		незавршено основно образование	
	%	постиг.	%	постиг.	%	постиг.	%	постиг.	%	постиг.
Р. Македонија	11	487	14	524	26	468	26	466	23	397
Интернационален просек	23	549	15	531	36	511	17	480	9	452

* Земен е податокот за родителот со повисоко образование

Учениците од Р. Македонија живеат во семејства каде што нивото на вработеност на родителите е под интернационалниот просек. Според добиените податоци 25% од учениците се од семејства каде ниту еден од родителите не е во постојан работен однос. Од земјите учеснички во ПИРЛС понеповолна е состојбата само во Р. Молдавија. Учениците од семејства каде што двата родители се вработени се значително поуспешни во читање со разбирање од учениците од семејства во кои двата родители немаат постојана работа.

■ КОЛКУ РОДИТЕЛИТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ЧИТААТ

За да се види дали постои поврзаност меѓу читачките навики на родителите и постигањата на нивните деца во читањето, родителите одговараа на прашања за тоа колку читаат и каков однос имаат кон читањето.

Постигањата на учениците во читањето и на интернационално ниво и во Р. Македонија се поврзани со тоа колку нивните родители воопшто читаат и колку читаат заради сопствено задоволство. Според тоа колку читаат, родителите на учениците од Р. Македонија се во рамките на интернационалниот просек. И според ставовите во однос кон чита-

њето Р. Македонија не се разликува значајно од интернационалниот просек. Ставовите на родителите кон читањето се исто така поврзани со успешноста во читањето со разбирање кај нивните деца.

5.4 Родителите читаат дома*

	повеќе од 10 часа седмично		6 - 10 часа седмично		1 - 5 часа седмично		помалку од 1 час седмично	
	%	постигање	%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	20	474	25	461	38	443	17	419
Интернационален просек	17	524	24	520	41	505	19	478

* Ставовите беа мерени преку степенот на согласност со следниве тврдења: 1. Читам само кога морам; 2. Сакам да разговарам за книги со други луѓе; 3. Сакам да читам во слободно време; 4. Читам само кога ми треба некоја информација; 5. Читањето е важна работа во мојот дом.

2

ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВАТА ВО УЧИЛИШТАТА

Постојат големи разлики меѓу образовните системи во различни земји според тоа каква е поставеноста на читањето во наставните програми за основното образование. Исто така, земјите многу се разликуваат и според тоа како се организира и реализира наставата кога е во прашање читањето и разбирањето на прочитаното.

Податоци за тоа како се организира и изведува наставата се прибрани од наставниците, директорите и од родителите на учениците од IV одделение. Прашањата се однесуваа на активностите што се преземаат во врска со подготовката за читање во предучилишниот период, организацијата на наставата во училиштата, активностите сврзани со читањето со разбирање и на стратегиите што се користат за работа со ученици кои имаат проблеми во читањето и разбирањето на прочитаното.

■ КОЛКУ УЧЕНИЦИТЕ СЕ ПОДГОТВЕНИ ЗА ЧИТАЊЕ

Во различни земји се користат различни начини учениците да се подготват за успешно поаѓање во училиште. Со цел да го подготват детето за основно образование, во најголем број земји постојат предучилишни установи кои реализираат програми што имаат различно траење.

Во речиси сите земји учеснички во ПИРЛС, со исклучок на Иран, Турција, Белизе и Литванија, најмалку 3/4 од децата посетувале предучилишни установи, а во 14 од 35 земји што учествуваа во студијата повеќе од половина од децата посетувале предучилишни установи подолго од 2 години. На интернационално ниво се покажа дека должината на предучилишното образование е поврзана со постигањата на децата во читањето во IV одделение.

5.5 Број на години во предучилишно образование

	не посетувале		до 1 година		1 - 2 години		повеќе од 2 години	
	%	постигање	%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	25	433	48	446	12	458	15	485
Интернационален просек	16	491	21	504	23	512	40	523

Според должината на посетување на предучилишни организации, Р. Македонија е меѓу земјите¹⁰ во кои најголем број од децата посетуваат предучилишно образование во траење до 1 година.

Во околу половина од земјите децата поаѓаат во основно образование со помалку од 7 години, а во другата половина со 7 години. Возраста на поаѓање во основно образование не се покажала поврзана со успешноста во читањето во IV одделение. Се чини дека поважно од возраста е колку децата, кога ќе дојдат во прво одделение, се подготвени за читање во смисла да: препознаваат поголем број од буквите, читаат некои зборови или читаат реченици, пишуваат букви и пишуваат зборови. За да се утврди влијанието на подготвеноста на децата за поаѓање на училиште со успехот што тие го постигнале во студијата, директорите на училиштата и родителите на децата проценуваа кои од наведените вештини ги поседувале децата кога тргнале на училиште.

Според проценките на директорите на училиштата, во најголем број земји повеќе од половина од децата во нивните училишта се запишуваат без да бидат подготвени за читање. Во Р. Македонија 80% од

¹⁰ Во оваа група на земји влегуваат: Аргентина, Колумбија, Латвија, Шкотска, Словенија и Шведска.

учениците учат во училишта во кои, според проценката на директорите, учениците поседувале помалку од 50% од наведените вештини кога тргнале на училиште. Процентот на деца подготвени за читање не е линеарно поврзан со успешноста во читањето. Меѓутоа оценките на родителите за подготвеноста на нивното дете за читање се поврзани со успешноста во читањето и разбирањето во IV одделение. Според оценките на нивните родители, децата во Р. Македонија поаѓаат поподготвени за читање споредено со интернационалниот просек.

5.6 Проценки на родителите за подготвеноста за читање пред поаѓање во училиште*

	многу добро		средно		не баш добро		неподготвени	
	%	постигање	%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	39	471	34	452	19	426	7	406
Интернационален просек	21	537	33	511	29	491	17	478

* Индексот е изведен врз основа на одговорите за тоа колку добро нивното дете пред поаѓање во училиште препознавало поголем број од буквите, читало некои зборови, читало реченици, пишувало букви и пишувало зборови.

■ КОЛКАВО ЗНАЧЕЊЕ ИМ СЕ ДАВА НА ВЕШТИНИТЕ ЗА ЧИТАЊЕ ВО НАСТАВАТА

За да се обезбеди преглед за тоа на кои вештини и стратегии за читање им се дава посебна нагласка во секое од одделенијата во првиот циклус од основното образование, директорите на училиштата го идентификуваа одделението во кое за прв пат се придава поголемо значење на секоја од следниве вештини за читање:

- познавање на буквите;
- врската меѓу гласот и буквата;
- читање зборови, читање издвоени реченици, читање поврзан текст;
- идентификување на основната идеја во текстот;
- објаснување на прочитаниот текст со факти од содржината на текстот;
- споредување на текстот со сопственото искуство;

- предвидување што следно ќе се случи во текстот;
- воопштување и заклучување врз основа на текстот;
- опишување на стилот и структурата на текстот.

Во повеќето земји, во I одделение децата ја учат азбуката, учат да читаат зборови, реченици и поврзан текст; во II одделение за прв пат акцент се става врз идентификувањето на основната идеја во текстот, објаснувањето на прочитаниот текст со факти од содржината на текстот; во III одделение врз споредувањето на текстот со сопственото искуство, предвидувањето што следно ќе се случи во текстот, воопштувањето и заклучувањето врз основа на текстот, а во IV одделение врз опишувањето на стилот и структурата на текстот. Слична динамика на оспособување во училиштата е и во Р. Македонија, само што според одговорите на директорите од повеќето земји, една година подоцна акцент се става врз поврзувањето на прочитаното со сопственото искуство (во III одделение) и воопштувањето и заклучувањето врз основа на текстот (IV одделение).

За да се добие поцелосна слика за наставата сврзана со оспособувањето на учениците за читање, наставниците беа прашани кои активности за развој на вештините за читање во IV одделение ги изведуваат со учениците најмалку еднаш седмично. Податоците се прикажани во **табелата 5.7**.

5.7 Активности што наставниците ги прават со учениците најмалку еднаш седмично

Активности	Процент на ученици	
	Република Македонија	Интернационален просек
Идентификуваат основна мисла	99	90
Објаснуваат или го поткрепуваат нивното разбирање со факти од текстот	96	90
Го поврзуваат прочитано со сопственото искуство	84	73
Споредуваат со други прочитани работи	74	59
Предвидуваат што следно ќе се случи во текстот	65	61
Воопштуваат и заклучуваат врз основа на текстот	91	71
Ги опишуваат стилот и структурата на текстот	91	52

Наставниците од Р. Македонија, според сопствените одговори, по-често од наставниците во многу други земји, со учениците од IV одделение изведуваат најразновидни активности сврзани со читањето и разбирањето на текстови. Наставниците во некои од земјите што имаат најдобри постигања во читањето, наведените активности ги изведуваат по-често од просекот, како на пр. во Англија и Бугарија, додека пак во Шведска и Холадрија ги изведуваат поретко.

■ КОЛКУ НАСТАВНО ВРЕМЕ СЕ ПОСВЕТУВА НА ЧИТАЊЕТО

За вкупното наставно време во училиштето податоци даваа директорите на училиштата. Вкупното наставно време се движи од 602 часа во просек во Словенија до 1082 во Холандија. Интернационалниот просек е 837 часа годишно, а Р. Македонија е на 28-то место со 675 часа настава годишно. Според одговорите на наставниците во IV одделение, Р. Македонија е земја со најмалку наставни часови неделно за мајчин јазик, 3 часа (180 минути), споредено со интернационалниот просек кој изнесува 7 часа неделно. Исто така, во Р. Македонија наставниците во просек посветуваат 1 наставен час за читање што, споредено со интернационалниот просек од 5 часа неделно и со сите останати земји учеснички, укажува дека сме земја со најмалку наставни часови посветени за читањето.

■ КАКО Е ОРГАНИЗИРАНА НАСТАВАТА ПО ЧИТАЊЕ

Во најголем број земји најчест приод во оспособувањето на учениците за читање е користењето на иста програма, но со различна динамика. На интернационално ниво, 60% од учениците учат во училишта кои го користат овој приод за оспособување за читање, а во Р. Македонија 64 % од учениците учат во вакви училишта. Во помал број од земјите¹¹ кои учествуваа во студијата, доминантен приод во оспособувањето за читање е со помош на различни наставни програми со тежински нивоа. Според податоците од наставниците во Р. Македонија, 10% од учениците учат во училишта кои го користат овој приод. Најретко наставниците користеле иста наставна програма реализирана со иста динамика за сите ученици. На тој начин се оспособувани 11% од децата на интернационално ниво, а 26% од децата во Р. Македонија. Покрај Р. Македонија, овој приод често го користат и наставниците во Бугарија, Грција, Русија, Словачка, Иран и Хонг Конг.

¹¹ Канада, Англија, Исланд, Израел, Кувајт, Нов Зеланд и Шведска.

Наставниците најчесто во наставата по читање користат исти материјали за учениците со различно ниво на оспособеност за читање, но со учениците се работи индивидуализирано во согласност со нивната оспособеност за читање со разбирање. На интернационално ниво, 56% од учениците се учени од такви наставници, а во Р. Македонија 55% од учениците. Во Р. Македонија, значително почесто од повеќето други земји, во наставата за читање се користат исти наставни материјали и наставата се изведува со иста динамика без оглед на нивото на оспособеност на учениците за читање. На интернационално ниво, 6 проценти од учениците се оспособуваат за читање на овој начин, додека во Р. Македонија процентот на ученици оспособувани така е 13.

Вештините за читање и разбирање на прочитањето може да се учат на повеќе начини, преку содржини во рамките на посебен наставен предмет и/или преку содржините на другите наставни предмети што ги изучуваат учениците.

5.8 Како наставниците ги учат учениците да читаат во рамките на наставните предмети?

	низ наставата по различни предмети		низ наставата во посебен предмет		подеднакво низ наставата во посебен предмет и во други предмети	
	%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	16	464	22	405	62	450
Интернационален просек	21	498	20	500	58	501

Според одговорите на наставниците, наставната практика во Р. Македонија не се разликува многу од наставната практика во повеќето земји. Најчесто учениците се оспособуваат да читаат со разбирање содржини и во рамките на посебен и во рамките на другите наставни предмети. Меѓутоа, додека во најголем број земји нема разлика во постигањата на учениците чии наставници ги учат читање со разбирање во различни делови од наставните програми, во Р. Македонија поуспешни се оние ученици чии наставници ги учат да читаат не само на часовите по мајчин јазик туку и на часовите по другите предмети.

Бројот на децата во паралелките во Р. Македонија е ист како и просекот на интернационално ниво – 26. На интернационално ниво, големината на паралелката на часовите за читање не е поврзана со постигањата на учениците.

Наставниците го проценуваат и нивото на оспособеност за читање на нивните ученици.

5.9 Проценка на наставниците за нивото на читање на учениците

	натпросечно		просечно		потпросечно		многу варира	
	%	постигање	%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	17	444	81	446	1	–	1	–
Интернационален просек	18	521	56	500	6	447	119	491

На интернационално ниво наставниците добро ги процениле способностите на нивните ученици за читање. Тоа не важи за наставниците од Р. Македонија и се чини дека тие користеле други критериуми од оние според кои се мери постигањето во читањето со разбирање во ПИРЛС.

■ КАКО УЧИЛИШТЕТО ИМ ПОМАГА НА УЧЕНИЦИТЕ СО ТЕШКОТИИ ВО ЧИТАЊЕТО

Наставниците беа прашани колкав број на ученици во нивната паралелка имаат специјални образовни потреби и дали во нивните училишта постојат специјалисти за читање или други специјалисти кои би излегле во пресрет на потребите на овие ученици. Во Р. Македонија, во просек, во паралелките има 2 ученика кои имаат тешкотии со разбирањето на усниот говор, на 5 им треба помош во читањето, во просек 4 ученици по паралелка добиваат дополнителна помош кога им е потребна, а просечно 9 ученици, кои побргу напредуваат во читањето, добиваат додатни инструкции. Според бројот на учениците за кои наставниците рекле дека добиваат додатни инструкции, Р. Македонија е на врвот заедно со Словачка, Молдавија, Иран, Мароко, Турција и Белизе. Во Р. Македонија за 82% од учениците не постои можност да добијат помош од специјалист за читање, а 41% од учениците немаат можност да добијат помош од било каков специјалист¹². Тоа се проценти под интернационалниот просек на достапност на специјалисти кои можат да им помогнат на учениците со проблеми во читањето. Во земјите со високи постигања во читањето, по правило, има повеќе можности на учениците да им се пружи помош од специјалист кога имаат проблеми во читањето и разбирањето на прочитаното.

¹² Се мисли на дефектолози, педагози, психолози.

НАСТАВНИЦИ И НАСТАВА ПО ЧИТАЊЕ

Иако семејството има значајна улога во активностите на детето сврзани со читањето на рана возраст, нема сомнение дека наставниците и методите што ги користат се најважни во оспособувањето на учениците за читање со разбирање. Наставниците определуваат што ќе се чита, осмислуваат активности, го следат напредокот на учениците во стекнувањето на вештини за читање и во користењето на стратегии за читање и им создаваат можности на учениците да зборуваат за тоа што го прочитале.

Во овој дел се дадени податоци за наставниците и начините на нивната работа во областа на оспособувањето на учениците за читање што се собрани со прашалници.

КАКВА Е ПОДГОТВЕНОСТА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА НАСТАВА ПО ЧИТАЊЕ

Во **табелата 5.10** се дадени основни податоци за наставниците.

5.10 Пол и возраст и години во настава на наставниците

	процент на учениците според карактеристиките на наставниците						колку години се во настава	
	пол		возраст				во сите одд.	во IV одд.
	ж	м	под 29 г.	30-39 г.	40-49 г.	над 50 г.		
Р. Македонија	65	35	13	23	27	37	19	6
Интернационален просек	81	19	19	29	30	22	16	5

Во однос на повеќето земји кои учествуваа во студијата, во Р. Македонија има повеќе мажи наставници, наставниците се повозрасни и според тоа подолго се во наставата. Практиката одделенските наставници да остануваат 4 години со исти ученици, каква што е во Р. Македонија, постои уште во Бугарија, Литванија, Молдавија и Романија. Во другите земји наставниците не остануваат толку долго со учениците.

Повеќе од половина од учениците (54%), кои беа тестирани во ПИРЛС студијата, во IV одделение ги поучувал само еден наставник по сите наставни предмети. Во Р. Македонија, 83% ученици имаат само еден наставник за сите предмети во IV одделение. Таква практика е раширена и во Русија, Литванија, Иран, Исланд и Белизе. На интернационално ниво не е честа практиката наставниците да ја споделуваат одговорноста во паралелката¹³. Само 7% од учениците од сите тестирани ученици се поучувани од наставници кои меѓусебно ја споделуваат одговорноста во паралелката, но во трите земји со највисоки постигања: Бугарија, Холандија и Шведска, повеќе од 1/4 од учениците се во така организирана настава.

Македонските наставници во просек имаат пониско ниво на образование од наставниците во повеќето други земји. Само 26% од учениците во IV одделение се поучувани од наставници што имаат високо образование. На интернационално ниво 65% ученици се поучувани од наставници со високо образование.

Од друга страна, според нивните одговори на тоа кои области важни за наставата по читање¹⁴ имале значајно место во нивното школување за наставник, македонските наставници се над интернационалниот просек во сите области, што би требало да значи дека се стекнале со сите потребни знаења и вештини за организирање и изведување на наставата за читање со разбирање.

■ КОИ НАСТАВНИ СРЕДСТВА И МАТЕРИЈАЛИ ГО КОРИСТАТ НАСТАВНИЦИТЕ

Во оспособувањето на учениците за читање и разбирање на различни видови пишувани материјали, наставниците во различни земји преферираат да користат различни материјали. Податоци за тоа кои материјали се користат во наставата за читање беа прибрани од директорите на училиштата. Општо земено 3/4 од учениците одат во училишта во кои во наставата сврзана со читањето се користат учебници, а околу половина во училишта во кои се користат читанки. Во Р. Македонија, како и во повеќето други земји, како основни материјали во учењето на читањето се користат читанки и учебници, а како додатни материјали, но во многу помал процент, се користат детски книги и списанија и материјали што се користат во други наставни предмети.

Во Р. Македонија 85% од учениците се поучувани од наставници кои за читање секојдневно користат учебници (интернационален просек е 68% од учениците), а 14% (интернационален просек 32%) од нас-

¹³ Целодневна настава, наставник со помошник наставник и други облици на организирање на настава, но основен критериум за поделба на работата не е според наставни предмети.

¹⁴ Јазик, литература, методика на наставата за читање и пишување, психологија, дополнителна настава по читање, теорија на читањето, развој на јазикот кај децата, специјално образование.

тавници кои секојдневно користат работни тетратки и работни листови. Учениците со кои почесто се користат работни тетратки и работни листови во наставата и на интернационално ниво, а особено во Р. Македонија, имаат пониски постигања во читањето.

5.11 Материјали што во училиштето се користат во наставата по читање како основен и како додатни материјали

	Процент на ученици кои учат во училишта што користат:									
	читанки		учебници		детски книги		детски списанија		материјали од различни наставни предмети	
	осн.	додат.	осн.	додат.	осн.	додат.	осн.	додат.	осн.	додат.
Р. Македонија	73	12	96	3	17	68	16	68	11	50
Интернационален просек	49	34	75	17	15	69	5	54	13	57

На интернационално ниво 3/4 од учениците имаат можност најмаку еднаш месечно да ги дополнат своите активности за читање со читање детски книги и списанија или користење на компјутер и интернет. Во Р. Македонија речиси сите наставници најмалку еднаш месечно користат детски книги и списанија во работата со учениците, но многу мал број, само 6% ученици се поучувани од наставници (на интернационално ниво 20%) кои барем еднаш месечно користат компјутер во наставата по читање.

Во ПИРЛС се проверувше оспособеноста на учениците за читање на литературни и информативни текстови. Затоа наставниците одговараа на прашања за тоа колку често бараат од учениците да читаат литературни и други видови текстови.

Наставниците на 80% од учениците од Р. Македонија бараат од нив најмалку еднаш во неделата да читаат литературни текстови што е нешто под интернационалниот просек (84%). Генерално, на интернационално ниво и во Р. Македонија, нема разлика во постигањата на учениците во читање кај наставниците што почесто и што поретко бараат од учениците да читаат литературни текстови.

На интернационално ниво, 2/3 од учениците се поучувани од наставници кои бараат барем еднаш неделно да читаат приказни; во Р. Македонија 40% ученици се поучувани од наставници кои имаат вакви барања. Додека на интернационално ниво од 1/3 ученици се бара барем еднаш неделно да читаат подолги книги, во Р. Македонија тоа се бара само од 8% ученици. Само во Грција, Аргентина, Кувајт, Хонг Конг и Романија толку ретко се бара од учениците да читаат подолги книги, додека во три од земјите со највисоки постигања обично се очекува барем една подолга книга учениците да прочитаат во текот на седмицата. Во Англија 56% ученици, во Холандија 76% ученици и Шведска 90%

ученици се поучувани од наставници кои очекуваат нивните ученици да прочитаат барем една подолга книга во текот на седмицата. Р. Македонија е земја во која од најголем број ученици (27%) се бара барем еднаш неделно да прочитаат драмски текст.

5.12 Видови литературни текстови што се користат

	Процент на ученици чии наставници бараат барем еднаш неделно да читаат				
	басни и бајки	приказни	подолги книги	песни	драми
Р. Македонија	59	40	8	61	27
Интернационален просек	45	65	31	41	8

Читањето текстови различни од литературните вклучува опишување и објаснување за предметите, луѓето и настаните, упатства за тоа како предметите функционираат и табели, дијаграми и графици. Во Р. Македонија наставниците на 64% од учениците бараат да читаат такви текстови барем еднаш неделно (интернационален просек е 54% од учениците). Постигањата на учениците генерално не се разликуваат кај наставниците што почесто од еднаш неделно и што поретко од еднаш неделно бараат нивните ученици да читаат поинакви текстови од литературните.

Што се однесува до користењето на телевизијата, видеото и филмот во наставата сврзана со читањето, на интернационално ниво од 43% од учениците се бара да гледаат филмувана верзија на детска книга или приказна барем еднаш месечно, од 60% да гледаат филмови, видео или телевизија за да дојдат до информации и од 56% да ги споредуваат материјалите презентирани во различни медиуми. Гледањето филмови и обезбедувањето информации со помош на телевизијата им е особено препорачувано и тоа на повеќе од 90% од учениците во Р. Македонија, Бугарија и Романија.

■ КОЛКУ ЧЕСТО УЧЕНИЦИТЕ ГЛАСНО И САМОСТОЈНО ЧИТААТ НА ЧАСОВИТЕ

Наставниците и учениците одговараа и на прашања сврзани со стратегиите што се користат на часовите за читање.

Во врска со специфичните способности за читање што учениците треба да ги совладаат, наставниците во сите земји секојдневно посветуваат помалку внимание на тоа како да ги научат учениците да ги де-

кодираат зборовите што ги прочитале¹⁵, а повеќе внимание посветуваат на разбирањето на значењето на зборовите. Во Р. Македонија 67% од учениците секојдневно добиваат помош во разбирањето на значењето на зборовите, што е нешто помалку од интернационалното ниво – 72%. Таквата распределба на вниманието на овие способности за читање веројатно се должи на тоа што се работи за ученици во IV одделение кои главно ја имаат совладано техниката на читањето.

Р. Македонија, Грција, Кипар, Колумбија, Кувајт и Мароко се земји во кои на повеќе од 85% од учениците наставниците секојдневно гласно им читаат на часовите¹⁶. Секојдневното гласно читање од страна на наставниците е поврзано со повисоки резултати на учениците само во Р. Македонија и Мароко, додека во повеќето други земји нешто се поупешни учениците чии наставници им читаат поретко.

И на интернационално ниво и во Р. Македонија учениците кои почесто гласно читаат на часовите постигнале пониски резултати во читањето со разбирање. Р. Македонија, покрај Аргентина, Колумбија и Романија, е земја во која речиси половина ученици секојдневно на часовите гласно читаат. На интернационално ниво 23% од учениците читаат гласно секојдневно.

Со поврзаноста на самостојното читање со постигањата во читањето ситуацијата е поинаква. Учениците кои изјавиле дека почесто самостојно читаат на часовите постигнуваат подобри резултати.

5.13 Одговори на учениците за самостојно читање*

	секој ден или речиси секој ден		еднаш или двапати неделно		еднаш или двапати месечно		никогаш или речиси никогаш	
	%	постигање	%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	73	453	23	431	3	409	1	–
Интернационален просек	66	507	27	497	4	474	3	459

* Базирано врз одговорите на учениците за тоа колку често тие: самостојно во себе читаат; читаат книги по сопствен избор.

КАКВИ АКТИВНОСТИ СЕ ИЗВЕДУВААТ НА ЧАСОВИТЕ ВО ВРСКА СО ЧИТАЊЕТО

За да се обезбедат информации за видовите на активности што се организираат за да се зголеми и продлабочи разбирањето на учениците за тоа што го прочитале, учениците и наставниците одговараа на прашања за тоа што прават откако на часот ќе се прочита предвидениот текст.

¹⁵ Околу 1/4 од учениците добиваат таква помош секојдневно.

¹⁶ 63% од учениците на интернационално ниво.

5.14 Одговори на учениците за активностите што ги прават по читањето во училиницата

		речиси секој ден		еднаш или двапати неделно		еднаш или двапати месечно		никогаш или речиси никогаш	
		%	постиг.	%	постиг.	%	постиг.	%	постиг.
Одговараат усно на прашања	Р. Македонија	69	452	24	444	6	394	1	–
	Интернационален просек	45	497	31	502	13	495	11	496
Одговараат писмено на прашања	Р. Македонија	67	446	30	448	2	–	1	–
	Интернационален просек	38	491	42	506	11	510	10	502
Разговараат со соучениците за прочитаното	Р. Македонија	46	441	38	453	10	447	5	426
	Интернационален просек	24	492	31	506	18	508	27	495
Изработуваат проекти за прочитаното	Р. Македонија	29	402	33	444	29	477	9	495
	Интернационален просек	11	457	20	482	28	504	41	517

Генерално, учениците се изјасниле дека најчесто усно одговараат на прашања за прочитаното. Во интернационални рамки речиси половина од учениците тоа го прават секојдневно, во Р. Македонија вака се изјасниле 69% од учениците. На интернационално ниво писмено одговараат на прашања најмалку еднаш неделно 80% од учениците, а во Р. Македонија 97% од учениците. Р. Македонија, Бугарија, Кипар и Мароко се земји каде што учениците најчесто усно, а Македонија, Аргентина и Колумбија каде што најчесто писмено одговараат на прашања за прочитаното. Учениците од Р. Македонија, споредено со интернационалниот просек, почесто разговараат со соучениците и почесто изработуваат проекти за прочитаното.

Во земјите¹⁷ чии ученици се најуспешни во читањето, со исклучок на Бугарија, според одговорите на учениците наведените активности не се практикуваат секој ден туку значително поретко.

Според одговорите на наставниците, речиси сите најмалку еднаш неделно по прочитаното бараат учениците да одговараат на прашања или накусо да го прераскажат прочитаното, а околу 2/3 од учениците на интернационално ниво и над 80% од учениците во Р. Македонија се поттикнувани од наставниците да пишуваат нешто во врска со прочитаното или да разговараат со соучениците за прочитаното. Наставниците се изјасниле дека поретко од учениците бараат да цртаат, драматизираат, прават проекти. Во Македонија наставниците бараат од 77% од учениците да прават барем еднаш неделно три или повеќе од наведените активности, што е почесто од интернационалниот просек.

¹⁷ Шведска, Англија и Холандија.

КАКО СЕ КОРИСТИ БИБЛИОТЕКАТА

Несомнено достапноста до книги и други пишани материјали е важна поддршка на процесот на учењето на читањето. Во ПИРЛС беа прибрани и податоци за тоа дали во училиштата постојат училишни библиотеки и читачки катчиња во училниците и со колкав број на книги располагаат. Во Р. Македонија 92% од учениците учат во училишта што имаат училишна библиотека и тоа обично со над 500 книги, а само 4% од учениците учат во училишта во кои библиотеките добиваат повеќе од 10 наслови на списанија. На интернационално ниво во просек 85% од учениците учат во училишта што имаат библиотеки, а 20% во училишта во кои библиотеките добиваат повеќе од 10 наслови на списанија.

Според процентот на ученици што учат во училишта во кои речиси секоја училница има библиотека, Р. Македонија е на последното место со 11% ученици кои учат во такви училишта, додека интернационалниот просек е 57% ученици во такви училишта.

Како што се гледа од **табелата 5.15**, библиотечното катче во училницата во Р. Македонија се користи доста различно отколку во повеќето други земји, односно само околу 1/4 од учениците можат да го користат барем еднаш неделно. Толку ретко се користи уште само во Иран, Колумбија и Кувајт. Во Р. Македонија библиотечното катче може во голем број училници да се користи за учениците да позајмуваат книги, но просечниот број книги (21) и списанија (2) во нив е три пати помал од просекот на интернационално ниво.

5.15 Колку учениците ја користат библиотеката во училницата

	има библиотека или катче во училницата	Процент на ученици чии наставници одговориле				Големина на библиотеката	
		Наставниците им дозволуваат да ја користат библиотеката			може да ги позајмат книгите	просечен број на книги	просечен број на списанија
		секој ден	еднаш неделно	помалку од еднаш неделно			
Р. Македонија	45	13	15	72	87	21	2
Интернационален просек	69	37	22	40	82	60	6

Зачестеноста на користењето на библиотеката во училницата и во училиштето во Р. Македонија е поврзана со постигањата на учениците во читање: најдобри резултати во читањето и разбирањето на прочитаното имаат оние ученици чии наставници секојдневно ги поттикнуваат учениците да ја користат библиотека, а најслаби оние чии ученици тоа го прават поретко од еднаш неделно.

Што се однесува до достапноста до компјутер што би се користел во наставата по читање, Р. Македонија е меѓу 14-те земји во кои на повеќе од 3/4 од учениците не им е достапен компјутер во училиштата. Просечно во Р. Македонија 60% од учениците многу ретко и надвор од училиштето користат компјутер.

■ КАКВА Е УЛОГАТА НА ДОМАШНИТЕ ЗАДАЧИ

Според одговорите на учениците во Р. Македонија, 79% од учениците добиваат домашна работа во врска со читањето 3 или повеќе пати во неделата.

За да се согледа односот на наставниците кон домашните задачи изведен е индекс на читање за домашна работа кој е комбинација на зачестеноста на задавањето на домашна работа и времето потребно таа да се заврши. Р. Македонија е на врвот на земјите, после Унгарија и Молдавија, според тоа колку наставниците очекуваат да се чита како дел од домашната работа за сите наставни предмети. Интересно е дека Холандија, една од трите најуспешни земји во ПИРЛС е на последно место според индексот на читање за домашна работа.

5.16 Индекс на читање за домашна работа*

	ранг ^в	висок индекс на читање за домашна работа		среден индекс на читање за домашна работа		низок индекс на читање за домашна работа	
		%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	3	82	447	16	434	1	–
Интернационален просек		44	501	46	501	10	490

* Индексот е изведен од одговорите на наставниците на прашањата: Колку често задавате да се чита како дел од домашната работа (по било кој предмет)? и Колку време очекувате ученикот да помине во читање во врска со домашната работа (по било кој предмет)?

■ КАКО НАСТАВНИЦИТЕ ГО ОЦЕНУВААТ ЧИТАЊЕТО

Наставниците имаат на располагање различни постапки за следење и оценување на напредувањето на учениците во читање со разбирање. Општо земено, наставниците најмногу се потпираат на сопственото мислење во следењето на напредувањето на учениците во читање и тоа 79% ученици во Р. Македонија, односно 70% на интернационално

ниво, учат кај такви наставници. Наставниците на 70% од учениците во Р. Македонија одговориле дека многу внимание посветуваат и на тестовите што сами ги изготвуваат.

5.17 Приоди во оценувањето на читањето

	Процент на ученици чии наставници барем еднаш неделно користат					
	задачи со повеќеделен избор	задачи со куси одговори	задачи со поопширни одговори	следење на гласното читање на учениците	усно прашување на учениците	усно раскажување на прочитаното
Р. Македонија	59	76	55	98	85	79
Интернационален просек	40	57	30	79	82	56

Според одговорите на македонските наставници, тие често (најмалку еднаш неделно) и значително повеќе од наставниците во другите земји, ги користат различните постапки за оценување на учениците во читањето.

4

УСЛОВИ ВО УЧИЛИШТАТА

Условите во училиштето и училишната средина се исклучително важни за организираниот образовен процес. Училиштата се разликуваат во однос на тоа каде се наоѓаат и какви се социодемографските карактеристики на нивните ученици. Тие околности влијаат врз организацијата и реализацијата на наставниот процес.

■ КАКВИ СЕ ДЕМОГРАФСКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ НА УЧИЛИШТАТА

Во Р. Македонија повеќе од половината ученици (57%) учат во училишта во урбани средини, а тој број е над просекот на интернационално ниво кој изнесува 46% ученици. Учениците во училиштата од урбаните средини постигнале повисоки резултати во читањето на интернационално ниво, но разликите се особено големи во Р. Македонија (ви-

ди **табела 5.18**). Во трите земји со највисоки постигања во читањето, како и во многу развиени земји, такви разлики или не постојат или се во прилог на училиштата во руралните средини.

5.18 Локација на училиштето

	урбана средина		субурбана средина		рурална средина	
	%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	57	472	15	462	28	387
Интернационален просек	46	507	25	502	29	485

Со оглед на економската состојба на семејствата на учениците, според проценките на директорите, во македонските училишта учат поголем број ученици што доаѓаат од сиромашни семејства. И на интернационално ниво и во Р. Македонија бројот на учениците од сиромашни семејства е поврзан со постигањата на учениците во училиштето.

5.19 Одговори на директорите за учениците кои доаѓаат од сиромашни семејства

	0 - 10% сиромашни		11 - 25% сиромашни		26 - 50% сиромашни		повеќе од 50% сиромашни	
	%	постигање	%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	13	476	18	456	31	438	37	424
Интернационален просек	33	518	24	505	20	493	23	478

■ КОЛКУ НАСТАВНИЦИТЕ ВО УЧИЛИШТЕТО СО РАБОТУВААТ

Најголем број ученици, 72% на интернационално ниво и 92% во Р. Македонија, учат во училишта во кои соработката меѓу наставниците е дел од официјалната политика на училиштето. Нема разлика во постигањата на учениците со оглед на тоа дали училиштето официјално промовира или не соработка меѓу наставниците.

На интернационално ниво постигањата на учениците не се поврзани со тоа колку често наставниците се сретнуваат да дискутираат за прашања сврзани со наставата. Според одговорите на македонските наставници, тие се состануваат почесто од наставниците во повеќето други зем-

ји т.е. 70% ученици учат кај наставници кои се состануваат барем еднаш неделно, а интернационалниот просек е 54%. Во Р. Македонија, учениците што ги учат наставници кои се состануваат барем еднаш неделно постигнале повисоки резултати во читањето.

Во просек на интернационално ниво, а слично е и во Р. Македонија, околу 3/4 од учениците имаат наставници што во изминатите две години поминале помалу од 15 часови на семинари. Во Р. Македонија постои извесна разлика во постигањата на учениците чии наставници поминале повеќе од 35 часа на семинари и оние кои воопшто не биле на семинари во последните две години.

■ КАКВА Е СОРАБОТКАТА МЕЃУ УЧИЛИШТЕТО И СЕМЕЈСТВОТО

Соработката со родителите овозможува подобро следење на напредокот на ученикот и поддршка на активностите на ученикот за кои се верува дека ќе обезбедат подобри резултати во учењето. Училиштата на различни начини ја обезбедуваат соработката со родителите. Во ПИРЛС, нивото на соработката е изразено преку индексот на соработката.

Р. Македонија е меѓу земјите со најмала соработка на училиштето и семејството.

5.20 Индекс на соработка со семејството*

	ранг	висок индекс на соработка		среден индекс на соработка		низок индекс на соработка	
		%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	32	10	457	17	466	74	434
Интернационален просек		41	508	28	499	31	490

* Индексот е изведен од одговорите на директорите за тоа во што и колку често родителите учествуваат во родителски состаноци; колку често им се испраќаат писма, календари, информации, пишувани известувања за постигањата на детето и колку се поканувани на настани во училиштето.

■ КАКО ДИРЕКТОРИТЕ ЈА ПРОЦЕНУВААТ КЛИМАТА ЗА РАБОТА ВО УЧИЛИШТЕТО

Училишната средина е предуслов за воспоставување на позитивна клима за учење. Во ПИРЛС студијата таа е изразена преку индекс на климата за учење во училишта.

5.21 Индекс на климата за учење во училиштата*

	ранг	висок индекс на клима за учење		среден индекс на клима за учење		низок индекс на клима за учење	
		%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	17	27	462	71	433	1	/
Интернационален просек		36	511	62	491	2	/

* Индексот е изведен од проценката на директорите за: задоволството од работата кај наставниците, очекувањата што ги имаат наставниците во однос на постигањата на учениците, поддршката што им ја пружаат родителите на децата во однос на постигањата, односот на учениците кон училишниот имот и желбата на учениците за високи постигнувања.

Од табелата се гледа дека во просек околу 1/3 од учениците на интернационално ниво се наоѓаат во највисоката категорија, повеќето (62%) во средната и само два проценти во најниската категорија. Учениците кои учат во училиштата за кои директорите процениле дека имаат многу позитивна клима за учење, генерално постигнале повисоки резултати во споредба со учениците кои учат во училишта за кои директорите процениле дека климата за учење не е многу позитивна. Во Р. Македонија околу 1/4 од учениците учат во училишта во кои директорите процениле дека климата за учење е многу позитивна, а останатите во училишта во кои климата за учење е средна. И во Р. Македонија учениците, кои учат во училишта во кои климата за учење е многу позитивна, постигнале повисоки резултати од останатите ученици.

■ КАКВИ УЧИЛИШНИ РЕСУРСИ СЕ ДОСТАПНИ ЗА ПОДДРШКА НА НАСТАВАТА ЗА ЧИТАЊЕ

Ресурсите кои се достапни во училиштето придонесуваат за создавање стимулативна средина за учење во училиштето. Во ПИРЛС е креиран индекс на достапност до ресурси во училиштето за да се види влијанието на ресурсите врз постигањата на учениците во читање со разбирање (табела 5.22).

Во просек, на интернационално ниво, 43% од учениците учат во училишта кои имаат соодветна достапност до ресурси, а 18% во училишта во кои достапноста до ресурси е мала. Учениците кои учат во училишта во кои има адекватна достапност до ресурси, имаат во просек повисоки постигања од оние ученици чии директори се изјасниле дека достапноста до најголем број од наведените ресурси најчесто е одвај присутна во училиштето. Во Р. Македонија 90% од учениците учат во училишта со висок или среден индекс на достапност до ресурси, но кај нас достап-

носта до ресурсите не е поврзана со подобри постигања на учениците т.е. во училиштата за кои директорите се изјасниле дека имаат недостаток или неадекватност од наведените ресурси учениците во просек имаат највисоки постигања.

5.22 Индекс на достапност на ресурсите во училиштата*

	ранг	висок индекс на достапност до ресурси		среден индекс на достапност до ресурси		низок индекс на достапност до ресурси	
		%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	17	41	428	49	446	10	464
Интернационален просек		43	504	39	496	18	490

* Индексот е изведен од одговорите на директорите за тоа во колкава мера во нивното училиште во изведувњето на наставата влијае недостатокот или неадекватноста од: наставен кадар, наставници квалификувани да предават читање, наставни средства, наставни материјали, училишна зграда и двор, системи за греење, ладење и осветлување, простор за учење (училници), специјална опрема за деца со физички недостатоци, компјутери во наставата, компјутерски софтвер за наставни цели, наставен кадар за информатика, книги во библиотека и аудио-визуелни наставни средства.

5

СТАВОВИ НА УЧЕНИЦИТЕ КОН ЧИТАЊЕТО, СЛИКА ЗА СЕБЕСИ И ВОУЧИЛИШНИ АКТИВНОСТИ

Активностите, во училиштето и домот, преку кои учениците се оспособуваат за читање со разбирање, го поттикнуваат позитивниот став на учениците кон читањето. Во најголем број земји, позитивниот став кон читањето е доминантна цел во наставните програми. Учениците кои што уживаат во читањето, обично читаат почесто, а тоа придонесува тие да го прошируваат нивното знаење за случувањата во текстовите, да го прошируваат нивното литературно искуство и да ги подобруваат нивните способности за разбирање.

■ КАКВИ СЕ СТАВОВИТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ КОН ЧИТАЊЕТО

За да се испитаат погледите на учениците во четврто одделение во однос на читањето со задоволство и кон книгата воопшто, создаден е индекс на ставовите на учениците кон читањето кој е базиран врз основа на тоа колку учениците се согласуваат со следниве искази:

- јас читам само кога морам;
- јас сакам да дискутирам со други за книгите што сум ги прочитал;
- јас би бил среќен кога некој би ми подарил книга;
- јас мислам дека читањето е здодевно;
- јас обожувам да читам.

5.23 Индекс на ставови на учениците кон читањето*

	ранг	висок индекс на ставови кон читањето		среден индекс на ставови кон читањето		низок индекс на ставови кон читањето	
		%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	3	62	432	37	395	1	/
Интернационален просек		51	524	43	479	6	478

* Индексот е изведен од одговорите на учениците за тоа колку се согласуваат со горенаведените искази. Средната вредност е добиена од 4-степен скала: многу не се согласувам = 1; малку не се согласувам = 2, се согласувам малку = 3; се согласувам многу = 4. Одговорите од негативните искази беа обратно кодирани.

Генерално земено, ставовите на учениците кон читањето се позитивни. На интернационално ниво, во просек, околу половина од учениците се наоѓаат во категоријата со највисок индекс, а 90 % од нив се или во највисоката или во категоријата со среден индекс на ставови кон читањето. Најголем процент на учениците во Р. Македонија (62%) имаат многу позитивен став кон читањето, а само еден процент од учениците немаат позитивен став кон читањето. Во Р. Македонија, како и во сите земји учеснички во студијата, учениците кои имаат многу позитивен став кон читањето имаат највисоки резултати во читање со разбирање.

■ КАКО УЧЕНИЦИТЕ ГИ ВРЕДНУВААТ СВОИТЕ СПОСОБНОСТИ ЗА ЧИТАЊЕ

Учениците на оваа возраст поседуваат способност за самооценување на своите постигања, но и потешкотиите кои ги имаат во учењето. Позитивната слика за сопствените способности може да има влијание врз нивното настојување успешно да ги завршат задачите или да ги поттикне да се вклучуваат во активности кои се поврзани со читањето. За да се оценат гледиштата на учениците за нивните способности за читање, во ПИРЛС студијата од учениците се бараше да дадат одговори на следниве искази за тоа колку успешно тие читаат:

- читањето е многу лесно за мене;
- јас не читам толку добро како што читаат учениците во мојата паралелка;
- мене ми е многу тешко да читам на глас.

Алтернативите беа рангирани на четиристепена скала, од многу не се согласувам до се согласувам многу. Во студијава, со комбинирање на одговорите на учениците на наведените три изјави, се создаде индекс на слика за сопствените способности за читање кај учениците.

5.24 Индекс на сликата за сопствените способности за читање кај учениците (ССЧУ)

	ранг	висок индекс на ССЧУ		среден индекс на ССЧУ		низок индекс на ССЧУ	
		%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	15	45	490	53	413	2	/
Интернационален просек		40	530	55	485	5	457

Во Р. Македонија, како и на интернационално ниво, помалку од половината од учениците се наоѓаат во највисоката категорија на овој индекс, а скоро сите останати во средната категорија. Во сите земји учеснички учениците со позитивна слика за сопствените способности за читање постигнале највисоки резултати.

■ КОЛКУ ЧЕСТО УЧЕНИЦИТЕ ЧИТААТ ПО СОПСТВЕНА ЖЕЛБА

Поради различни потреби, учениците во своите домови читаат разни видови на пишани материјали. Тие читаат приказни, раскази или стри-

пови заради разонода, но и списанија, весници и разни научно–популарни книги заради информации. Читањето во домот заради лична потреба е многу важна активност во развијот на детето, бидејќи може да ја зголеми внатрешната мотивација за учење и да го зголеми обемот на знаење.

За да се види какви читачки навики имаат учениците на десетгодишна возраст, тие одговараа на неколку прашања поврзани со времето што го посветуваат на читањето и видовите на пишани материјали што ги читаат.

На интернационално ниво, во просек, 40% од учениците читаат заради разонода секој или речиси секој ден, а 29% тоа го прават барем еднаш неделно. Во Р. Македонија 47% од учениците читаат заради забава секој или речиси секој ден, 28% барем еднаш неделно, 12% барем еднаш месечно, а 13% никогаш или речиси никогаш не читаат во своите домови. Р. Во Македонија, како и во речиси сите земји учеснички, учениците што читаат секој ден постигнале највисоки резултати во ПИРЛС.

5.25 Одговори на учениците за читање заради задоволство*

	секој ден или речиси секој ден		еднаш или двапати неделно		еднаш или двапати месечно		никогаш или речиси никогаш	
	%	постигање	%	постигање	%	постигање	%	постигање
Р. Македонија	47	457	28	448	12	420	13	440
Интернационален просек	40	515	29	502	12	429	18	478

Во однос на тоа колку често учениците читаат раскази и новели, а колку материјали кои нудат информации, во просек на интернационално ниво секојдневно 32% од учениците читаат раскази и новели, а 18% материјали кои нудат информации. Во Р. Македонија новели и раскази секојдневно читаат 49% од учениците, еднаш неделно 34%, 14% еднаш месечно, а воопшто или речиси воопшто 3% од учениците. Заради добивање на информации секојдневно читаат 37% од учениците во Р. Македонија, еднаш неделно 47%, 14% еднаш месечно, а воопшто или речиси воопшто 2% од учениците.

6

ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА

Во 2001 година е изведено главното ПИРЛС тестирање во Р. Македонија. ПИРЛС е интернационална студија дизајнирана за мерење на постигањата на учениците во читање со разбирање на 9–10 годишна возраст, како и на факторите што влијаат врз постигањата на учениците. Основна цел на студијата ПИРЛС е креаторите на образовната политика и практичарите да се обезбедат со валидни информации и индикатори за постигањата на учениците во читање, а што е основа за понатамошни анализи со кои ќе се објаснат причините за постигањата на учениците.

Во овој преглед воопштено се дадени најважните согледувања за постигањата на учениците од Р. Македонија во читање со разбирање и за образовните и социоекономските фактори кои влијаеле врз нивните постигањата.

1

ПОСТИГАЊА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО ЧИТАЊЕ СО РАЗБИРАЊЕ

Просечниот резултат на учениците од IV одделение во Р. Македонија е 422 на интернационалната скалата на вкупни резултати во читање со разбирање. Вкупниот резултат на Р. Македонија на ова тестирање е под интернационалниот просечен резултат (кој изнесува 510), а разликата на постигањата на нашите ученици и интернационалниот просечен резултат е статистички значајна. Македонија на табелата на вкупни резултати е на 29–то место од 35 земји кои учествуваа во оваа студија.

Девојчињата на ова тестирање постигнале значително подобри резултати од момчињата.

Учениците во Р. Македонија постигнале значително повисоки резултати во читање со разбирање на информативни текстови во однос на резултатите од читање со разбирање на литературни текстови.

Само 3 проценти од учениците во Македонија го постигнале највисокото интернационално ниво, 10 проценти се наоѓаат во нивото наречено горна четвртина, 28 проценти го достигнале средното ниво, а 55 проценти од учениците го достигнале најниското ниво, односно нивото наречено долна четвртина.

2

ПОСТАПКИ ВО СЕМЕЈСТВОТО СВРЗАНИ СО ЧИТАЊЕТО

Учениците, чии родители се изјасниле дека многу често на своите деца во предучилишниот период им читале книги, им раскажувале приказни или играле со нив разни јазички игри, постигнале значително повисоки резултати во читање со разбирање во IV одделение во однос на оние ученици чии родители тоа го правеле ретко или речиси никогаш.

Учениците, кои во својот дом имаат повеќе ресурси за учење (соодветен простор, книги, компјутер...), постигнале повисоки резултати во однос на оние кои тие услови за учење ги имаат во значително помал обем. И образованието и вработеноста на родителите се поврзани со постигањата на учениците. Учениците кои имаат родители со високо или више образование, постигнале значително подобри резултати од оние кои имаат родители со основно или незавршено основно образование. Родителите на децата во Р. Македонија имаат во просек пониско образование споредено со интернационалниот просек.

Учениците од Р. Македонија живеат во семејства каде што нивото на вработеност на родителите е под меѓународниот просек. Според добиените податоци, 25% од учениците се од семејства каде ниту еден од родителите не е во постојан работен однос. Од земјите учеснички во ПИРЛС, понеповолна е состојбата само во Молдавија. Учениците од семејства каде што двата родители се вработени се значително поуспешни во читање со разбирање од учениците од семејствата во кои двата родители немаат постојана работа.

Учениците со највисоки постигања во оваа студија имаат родители кои читаат повеќе од 6 часови неделно и имаат многу позитивен став кон читањето.

ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВАТА ВО УЧИЛИШТАТА

Според должината на посетување на предучилишни организации, Македонија е меѓу земјите во кои најголем број од децата посетуваат предучилишни установи во траење до 1 година. Должината на предучилишното образование е поврзана со постигањата на учениците во читање во четврто одделение.

Во Р. Македонија 80% од учениците учат во училишта во кои според проценката на директорите поседувале помалку од 50% од следниве вештини кога тргнале на училиште:

- препознавање на поголем број од буквите;
- читање зборови;
- читање реченици;
- пишување букви;
- пишување реченици.

Родителите на 73% од учениците се изјасниле дека нивните деца на училиште тргнале многу добро или средно подготвени за читање. Проценката на родителите за подготвеноста на нивните деца за читање пред поаѓањето во училиште е поврзана со постигањата на учениците во четврто одделение. Учениците, чии родители се изјасниле дека тие биле средно или многу добро подготвени за читање, постигнале значително подобри резултати во однос на оние ученици чии родители се изјасниле дека биле малку или воопшто не биле подготвени за читање.

Р. Македонија е земја со најмалку наставни часови за мајчин јазик (3) и наставни часови за читање (1) неделно во IV одделение.

Најчест приод во оспособувањето на учениците за читање во училиштата во Р. Македонија е користењето на иста програма, но со различна динамика на реализација.

Наставниците најчесто во наставата по читање користат исти материјали за учениците со различно ниво на оспособеност за читање, но со учениците се работи индивидуализирано во согласност со нивната оспособеност за читање со разбирање, а само 13% од учениците се поучувани од наставници кои користат исти материјали за сите ученици без разлика на нивото ниво на оспособеност за читање.

Наставниците во Р. Македонија најчесто ги организираат следниве активности во процесот на оспособување на учениците за читање со разбирање:

- идентификување на основната мисла во текстот;
- објаснување на сопствените гледишта;

- воопштување и заклучување врз основа на текстот;
- опишување на стилот и структурата на текстот.

Во Р. Македонија за 82% од учениците не постои можност да добијат помош од специјалист за читање, а 41% од учениците немаат можност да добијат помош од било каков специјалист¹⁸. Најчестиот приод што нашите наставници го користат во работата со учениците кои имаат потешкотии во читањето со разбирање е одвојувањето на повеќе време за работа со тие ученици.

4

НАСТАВА ПО ЧИТАЊЕ

Во Р. Македонија како основни материјали во учењето на читањето се користат читанки и учебници, а како додатни материјали, но во многу помал процент, се користат детски книги и списанија.

Во просек во Р. Македонија учениците во училиштата читаат повеќе литературни одошто информативни текстови. Наставниците на 80% од учениците се изјасниле дека барем еднаш неделно користат литературни текстови во наставата, додека 64% од учениците имаат наставници кои користеле и информативни текстови.

Во Р. Македонија и наставниците и учениците се изјасниле дека во просек најчесто интерпретацијата на текстот ја започнуваат со гласно читање од страна на наставникот и од страна на учениците.

Поголем дел од учениците речиси секојдневно имаат активности поврзани со самостојно читање на пишани материјали. Секојдневното самостојно читање на часовите е поврзано со повисоки постигања на учениците. Во просек, можност за секојдневно самостојно читање на часовите имале 73% од учениците, а 23% ваквата можност ја имале еднаш неделно.

Усното и писменото одговарање на прашања поврзани со текстовите што ги интерпретирале во училиштата се најчести активности што ги осмислуваат наставниците во работата со учениците.

Во Р. Македонија 92% од учениците учат во училишта што имаат училишна библиотека и тоа обично со над 500 книги, а само 4% од учениците учат во училишта во кои библиотеките добиваат повеќе од 10 наслови на списанија. Според процентот на учениците што учат во училишта во кои речиси секоја училница има читачко катче, Р. Македонија е на последно место со 11% од учениците кои учат во такви училишта.

¹⁸ Се мисли на дефектолози, педагози, психолози.

Зачестеноста на користењето на библиотеката во училиницата и во училиштето во Р. Македонија е поврзана со постигањата на учениците во читање. Најдобри резултати во читање со разбирање имаат оние ученици чии наставници секојдневно ги поттикнувале да ја користат библиотеката, а најслаби оние чии наставници тоа го прават поретко од еднаш неделно. Меѓутоа, само на 13% од учениците наставниците им дозволуваат секој ден да ја користат библиотеката во училиницата.

Р. Македонија е меѓу 14-те земји во кои на повеќе од 3/4 ученици во училиште не им е достапен компјутер. Просечно во Р. Македонија 60% од учениците многу ретко и надвор од училиштето користат компјутер.

Наставниците најчесто најмногу се потпираат на сопственото мислење и резултатите од тестовите што сами ги изготвуваат во следењето на напредокот на учениците во читање.

Според одговорите на македонските наставници, тие често (најмалку еднаш неделно) и значително повеќе од наставниците во другите земји, користат различни постапки за оценување на постигањата на учениците во читање.

5 УСЛОВИ ВО УЧИЛИШТАТА

Во Р. Македонија повеќе од половина ученици (57%) учат во училишта во урбани средини, а тој број е над просекот на меѓународно ниво кој изнесува 46% ученици. Учениците во училиштата од урбаните средини постигнале повисоки резултати во читање со разбирање.

Со оглед на економската состојба на семејствата на учениците, според оценките на директорите во македонските училишта учат поголем број ученици што доаѓаат од сиромашни семејства. И на меѓународно ниво и во Р. Македонија бројот на учениците од сиромашни семејства е поврзан со постигањата на учениците во училиштето.

Соработката меѓу семејството и училиштето е многу битна во следењето на напредокот на учениците, но Р. Македонија е меѓу земјите со најмала соработка на училиштето и семејството.

Во Р. Македонија околу 1/3 од учениците учат во училишта во кои директорите процениле дека климата за учење е многу позитивна, а околу 2/3 во училишта во кои климата не е многу позитивна. Учениците кои учат во училишта во кои климата за учење е многу позитивна постигнале повисоки резултати од останатите ученици.

СТАВОВИ НА УЧЕНИЦИТЕ КОН ЧИТАЊЕТО, СЛИКА ЗА СЕБЕСИ И ЧИТАЧКИ НАВИКИ

Најголем процент на учениците во Р. Македонија (62%) имаат многу позитивен став кон читањето, а само еден процент од учениците немаат позитивен став кон читањето. Во Р. Македонија, како и во сите земји учеснички во студијата, учениците кои имаат многу позитивен став кон читањето имаат највисоки резултати во читање со разбирање.

Во Р. Македонија помалку од половината од учениците сметаат дека се многу добро оспособени за читање со разбирање. Во сите земји учеснички учениците со позитивна слика за сопствените способности за читање постигнале највисоки резултати.

Во Р. Македонија 47% од учениците читаат заради забава секој или речиси секој ден, 28% барем еднаш неделно, 12% барем еднаш месечно, а 13% никогаш или речиси никогаш не читаат во своите домови. Во Р. Македонија, како и во речиси сите земји учеснички, учениците што читаат секој ден постигнале највисоки резултати во ПИРЛС.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- 1 Early Intervention and culture, Preparation for Literacy: the interface between theory and practice, (Netherlands National Commission for UNESCO, 1993).
- 2 Literacy Within Lifelong Learning: elements of good practice in five European countries, / edited by Bill Goddard, Magnus Persson and Monika Tatnik, national Education Institute, Ljubljana, 2000.
- 3 PIRLS 2001 Framework.
- 4 PIRLS 2001 Encyclopedia / edited by Ina V. S. Mullis, Michael O. Martin, Ann M. Kennedy, Cheryl Flaherty, International Study Center, Lynch School of Education, Boston College, 2002.
- 5 PIRLS 2001 International Report / edited by Ina V. S. Mullis, Michael O. Martin, Eugenio J. Gonzales, Ann M. Kennedy, International Study Center, Lynch School of Education, Boston College, 2003.
- 6 PIRLS 2001 Technical Report / edited by Ina V. S. Mullis, Michael O. Martin, Ann M. Kennedy, International Study Center, Lynch School of Education, Boston College, 2003.

СОДРЖИНА

1. ВОВЕД	3
1.1 КОЈ ГО СПРОВЕДУВАШЕ ПИРЛС	5
1.2 ПРИМЕРОК	6
1.3 КОЛКАВА Е МОЖНОСТА ЗА СПОРЕДУВАЊЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ	6
1.4 ШТО НИ ОВОЗМОЖИ ВКЛУЧУВАЊЕТО ВО ОВАА СТУДИЈА	7
2. КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА СТУДИЈАТА	9
2.1 ШТО Е СПОСОБНОСТ ЗА ЧИТАЊЕ СО РАЗБИРАЊЕ	11
2.2 ПОДРАЧЈАТА НА ОЦЕНУВАЊЕ И МЕРЕЊЕ	12
2.3 ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПРИБИРАЊЕ ПОДАТОЦИ	13
Тестови	13
Прашалници	13
3. ПОСТИГАЊА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО ЧИТАЊЕ СО РАЗБИРАЊЕ	15
3.1 НАЧИН НА ПРИКАЖУВАЊЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ	17
3.2 ОПШТИ СОГЛЕДУВАЊА	18
3.3 ПОСТИГАЊА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО ОДНОС НА ЦЕЛИТЕ НА ЧИТАЊЕТО	20
3.4 РЕЗУЛТАТИ НА УЧЕНИЦИТЕ НА ИНТЕРНАЦИОНАЛНИТЕ НИВОА НА ПОСТИГАЊА	22
3.5 РАЗЛИКИ ВО ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ СПОРЕД ПОЛОТ И НАСТАВНИОТ ЈАЗИК	25
4. ОПИС НА НИВОАТА И ПРИМЕРИ НА ТЕСТ-ЗАДАЧИ	27
Ниво долна четвртина	30
Средно ниво	37
Ниво горна четвртина	44
Највисоко ниво	51
5. ФАКТОРИ ПОВРЗАНИ СО ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ	59
5.1 ПОСТАПКИ ВО СЕМЕЈСТВОТО СВРЗАНИ СО ЧИТАЊЕТО	61
Какви биле активностите на родителите поврзани со читањето на нивните деца на предучилишна возраст	62
Кои образовни ресурси ги имаат учениците во својот дом	63
Колку родителите на учениците читаат	64

5.2 ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВАТА ВО УЧИЛИШТАТА	65
Колку учениците се подготвени за читање	66
Колкаво значење им се дава на вештините за читање во наставата	67
Колку наставно време се посветува на читањето	69
Како е организирана наставата по читање	69
Како училиштето им помага на учениците со тешкотии во читањето	71
5.3 НАСТАВНИЦИ И НАСТАВА ПО ЧИТАЊЕ	72
Каква е подготвеноста на наставниците за настава по читање	72
Кои наставни средства и материјали ги користат наставниците	73
Колку често учениците гласно и самостојно читаат на часовите	75
Какви активности се изведуваат на часовите во врска со читањето	76
Како се користи библиотеката	78
Каква е улогата на домашните задачи	79
Како наставниците го оценуваат читањето	79
5.4. УСЛОВИ ВО УЧИЛИШТАТА	80
Какви се демографските карактеристики на училиштата	80
Колку наставниците во училиштето соработуваат	81
Каква е соработката меѓу училиштето и семејството	82
Како директорите ја проценуваат климата за работа во училиштето	82
Какви училишни ресурси се достапни за поддршка на наставата за читање	83
5.5 СТАВОВИ НА УЧЕНИЦИТЕ КОН ЧИТАЊЕТО, СЛИКА ЗА СЕБЕСИ И ВОНУЧИЛИШНИ АКТИВНОСТИ	84
Какви се ставовите на учениците кон читањето	85
Како учениците ги вреднуваат своите способности за читање	86
Колку често учениците читаат по сопствена желба	86
6. ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА	89
6.1 ПОСТИГАЊА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО ЧИТАЊЕ СО РАЗБИРАЊЕ	91
6.2 ПОСТАПКИ ВО СЕМЕЈСТВОТО СВРЗАНИ СО ЧИТАЊЕТО	92
6.3 ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВАТА ВО УЧИЛИШТАТА	93
6.4 НАСТАВА ПО ЧИТАЊЕ	94
6.5 УСЛОВИ ВО УЧИЛИШТАТА	95
6.6 СТАВОВОИ НА УЧЕНИЦИТЕ КОН ЧИТАЊЕТО, СЛИКА ЗА СЕБЕСИ И ЧИТАЧКИ НАВИКИ	96
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	97

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО
ОДДЕЛЕНИЕ ЗА ОЦЕНУВАЊЕ
Ул. „Руѓер Бошковиќ“, б.б., Скопје

За издавачот:
Ќамил ЦЕЛАДИНИ, директор на БРО

Бојана НАЦЕВА, **Горица МИЦКОВСКА**

ПИРАС 2001
ИЗВЕШТАЈ ЗА ПОСТИГАЊАТА
НА УЧЕНИЦИТЕ ОД ЧЕТВРТО ОДДЕЛЕНИЕ
ВО ЧИТАЊЕ СО РАЗБИРАЊЕ

Лектура:
Нове ЦВЕТАНОВСКИ

Дизајн и компјутерска подготовка:
Билјана МИХАЈЛОВСКА

Тираж:
500 примероци

Печати:
„ХЕРАКЛИ КОМЕРЦ“

